

Metropoolia

Sest sina saad Kristuse
tunnistajaks kõigile inimestele
selles, mida sa oled näinud
ja kuulnud. (Ap. 22,15)

Me tunnistame armu,
kuulutame halastust,
ei varja heategusid.
(Suurest veepühitsuspalvest)

Sa sündisid salaja koopas, oh Õnnistegija, aga täht, otsekui taeva suu, kuulutas Sinust kõikidele!

(tropar Vana Testamendi lugemiste vahel)

Kristuse sündimise ikoon keiser Phokase altarievangeeliumist. 11. sajand, Athos, Suur Lavra.

Foto: Gennadi Baranov 2019

Kõrgestipühitsetud Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefanuse läkitus meie Issanda ja Päästja Jeesus Kristuse sündimise pühal Issanda aastal 2020

elada tõeliselt selles kuulutatud suures rõõmus, et tõeline Jeesus on meie seas, isegi kui Ta asub mujal, kus me arvame Teda olevat? Kuid hoolimata meist endast leiab Ta täna ikkagi koha meie hulgas.

Mida me siis saame teha? Kas oleme valmis tõdema, et meie jaoks on Jeesus kõige kaunim kink ning Ta pole tulnud siia mitte üksnes selleks, et meid päästa või lohutada, vaid meile meenutama, et

Aga sina, Petlemm Efrata, sinust tuleb mulle see, kes saab valitsejaks Iisraelis. (Mi 5:1)

Pühitsetud valitsejad, armsad vennad Kristuses, Tartu piiskop Eelija ning Pärnu ja Saare piiskop Aleksander, meie südamele kallid preestrid, diakonid ja nunnad, Jumala rahvas ja meie püha kiriku heategijad!

Rõõm on taevas ja rahu maa peal neid, just seda kuulutavad meie kirikulaulud täna, meie Issanda ja Päästja Jeesus Kristuse sündimise päeval. Jumala Poeg naitub inimesooga, keda Ta sügavalt armastab. Ta võtab selle vastu nii, nagu see on, allakäinu ja moondununa. Ta annab end inimesoole täielikult ja alatiseks.

Issanda Ingel ütleb karjastele: „Täna on teile sündinud Taaveti linnas Päästja, kes on Issand Kristus” (Lk 2:11). Just sel viisil otsustas Jumal täita ühe vana ja iidse ettekuulutuse, mis oli antud prohvet Jesaja suu läbi (Js 7:14). See ennustus teatas, et neitsi jääb lapseootele ja toob ilmale poja ning paneb talle nimeks Immanuel, mis tähendab „Jumal on meiega”. Sellega kuulutati ette Jeesuse sündi. Tal on kaks nime: Jeesus tähendab Päästjat, ja Teda kutsutakse ka nimega „Jumal on meiega”. Selles peitubki jõulurõõm.

Ent kuidas me saaksime elada tões, selles meile kuulutatud ja antud suures rõõmus, kui nii vähesed meie ümber seda kuulevad, vastu võtavad või tajuvad? Kuidas elada Kristuse sünni tões, kui nii paljudel kristlastel ja nende lastel on keeruline tähistada seda päeva kui rõõmsat Jumala sündimise päeva keset haigusi, sõdu, nälga või inimeste rumalat käitumist? Kuidas

Elada tões, see ongi jõulurõõm... Need Eküsimused näitavad, milline on tänapäeva tegelikkus: maailm ilmalikustub ning heidab kõrvale kõik püha koos Jumalaga, selle asemel et proovida kuulata, mis Tal meile öelda on. Kõige selle tagajärjeks ei ole üksnes moraali lõdvenemine, vaid ka elu vaimulike juurte eitamine, nende juurte tõeline lahtirebimine.

Jumala pääste ja Tema kohalolek ärgitavad meid olema tegusad ning loovad? Anda omaltpoolt vastu ning teha seda, mida Jumal meilt ootab ning saada sellisteks, nagu Jumal tahab, et me oleksime? On tõsiasi, et Kristuse sündimise püha näitab, et Jumalal on meie suhtes piiritult rohkem ootusi, kui meil iseenda suhtes olla saaks. „Tehke nagu mina,” kordab Ta meile, „kui vaja,

siis andke mulle oma viletsus, vaesus ja meeleheide. Tulge, ärge kartke. Jätke kõrvale oma kurbus ja häbi.” Issand ei oota meilt kingitusi, Ta ootab meid. Ta ootab meid isiklikult. Ta tahab meid, Ta armastab meid. Tõtakem Tema poole. Jätkem kõrvale ükskõiksus, kurbus ja kõhklused. Issanda rõõm on meie rõõm, meie pisarad on Tema pisarad. Tema rõõm ja Tema Isa rõõm on see, et me elame.

Kuulakem tähelepanelikult, mida püha Kevangelist Johannes meile oma evangeliumi eelloos ütleb: „Ja Sõna sai lihaks ja elas meie keskel (1:14)”. Jumala Sõna, kes on Kristus, lahkus kõigi aegade igat masti kahtlejate valdustest, selleks et tulla elama meie juurde kui kõige tavalisem meie seas ja et olla kõigile kättesaadav, olla meie südames, meie majapidamistes, meie linnades ja tänavatel. Jumal ei kuulu üksnes vaimuinimestele, mõttetarkadele, kõiksugu õpetlastele, kes räägivad palju, ütlemata midagi, kes ei saa või ei soovi mõista sügavuti lihaksaanud Jumala sündimise salasuse tõelisust. See Jumal, keda nad ei mõista, tuli aga Jeesuse Kristuse kaudu meie eneste tulevikku, meie eneste olemisse ning meie eneste olevikku.

Mu armsad!

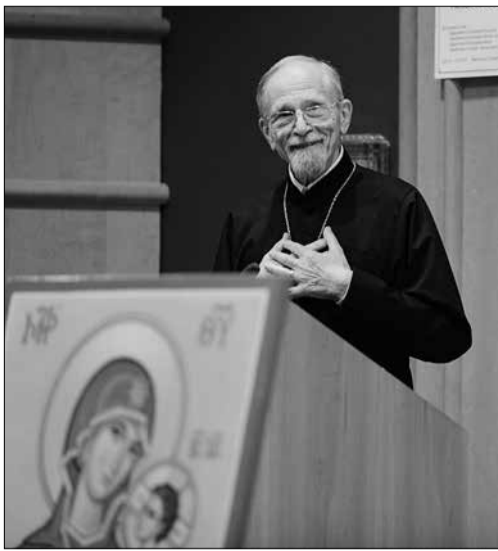
Pääste, mida meile pakutakse, ei tule kuskilt väljastpoolt, see peitub Päästjas, kes just sündis. Pääste on selles vaeses väikeses lapses Petlemmas, kes on palju vaesem kui meie. Ma sooviksin siin tuua näiteks esimese õndsusesalme (Mt 5:10) „vaimult vaesuse”: see on kõikehaarav, see hõlmab kogu inimest, tema ihu, südant ja hinge. See on tõeline vaesus, täpselt Petlemma kehvade karjaste kombel. Ma sooviksin veel täpsustada, et hommikumaailma tarkade õpetus oli täielikult pööratud seepidise olemuse tundmisse ning selles peituvat salajase ja vaimuliku seemne poole, mitte selle maailma asjade ja vajaduste poole. Samal hetkel kui karjased ja targad nägid tähte, hetkel, mil nad mõistsid selle sõnumi sisu, hetkel, mil nad järgnesid oma usule, mõistsid nad maailma vaimse ajaloo suurt murdepunkti. Olgu see nõnda ka igapäevaks meile!

Minu isalikud õnnistused teile, teie peredele ning kõigile neile, kes teile kallid on.

Kauneid jõule! Ilusat ja püha uut, 2021. aastat.

† Stefanus, Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Kristuse sugupuu

Pühapäeval enne jõule, nn vanemate pühapäeval, loeme Matteuse evangeeliumi algust, mille kohta öeldakse „Jeesuse Kristuse sugupuu”, vanemais tõlkeis sõnasõnaliselt kreeka algkuju järgi „sündimise raamat”. Paneme tähele, et sündivat Jeesust kutsutakse kohe Kristuseks, Messiaiks, Salviuks. Matteuse toodud sugupuu algab Aabrahamist, kellele sündis Iisak, temale Jaakob jne. Kuid rida lõpeb Joosepiga, kellest ei öelda, et talle sündis Jeesus, vaid „selle Maarja mees, kellest sündis Jeesus”.

Ka püha Luukas kirjutab Issanda sugupuust, kuid teistviisi, lõpust algusesse, nimetades Aadamat Jumala pojaks. Jeesuse põlvnemisest räägib ka Johannes oma röömusõnumi alguses, kuid juba igavikulisest, Kolmainu vaatenurgast.

Miks erinevad Matteuse ja Luuka sugupuud? Matteus soovib ilmselgelt rõhutada, et Kristus on Taaveti poeg, kelles lähevad täide Jumala töötused Iisraelile. Luukas jällegi tahab panna rohkem kaalu Jeesusele kui kogu maailma Päästjale, mitte ainult Iisraeli Messiale. Sellepärast lähebki ta oma jutuga tagasi Aadamani, terve inimsoo esiisani. Mujalgi räägib ju Luukas, et Jeesus on paganate valgus, Matteus omakorda rõhutab Kristust kui uut seaduseandjat, Tema töö ja õpetuse järjepidevust Vana Testamendiga. Need ja teised erinevused evangelistide vahel pole muuseas mitte vastanduvad, kokkusobimatud vaated, vaid valgustavad Kristuse isikut ja päästetöö tervikut eri nurkadest.

Nagu Ajaraamatutes ja mujal pühakirjas, peetakse ka siin oluliseks öelda, kes on kellegi isa, kelle järeltulija keegi on, kuidas keegi on asetunud Jumala päästeloo lahtirullumisega seotud tegelastega Iisraeli rahva hulgas.

Sugupuudel on Piiblis kaks eesmärki. Esimene on näidata pärinemist kellestki, kuulumist mingi rahva ja suguseltsi hulka. Teine on kinnitada Jumala töötusi järeltulijate kohta. Nagu ütleb psalm 132:11: „Issand on vandunud Taavetile, tõesti, Ta ei taga-

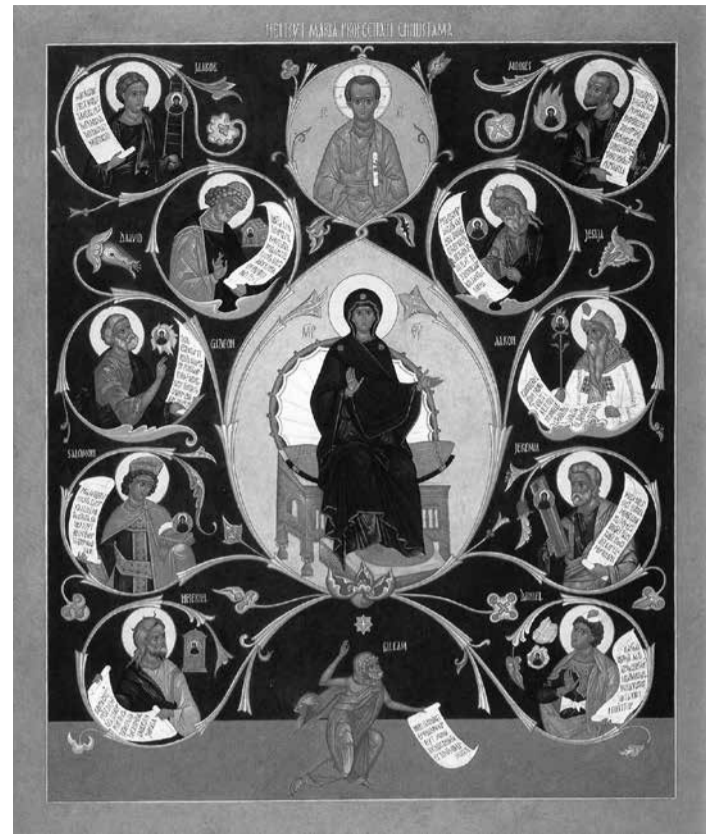
ne sellest: „Sinu ihu soost panen ma ühe su aujärje!”” Ja ettetähtselt Kristuse kohta: „Issand on vandunud ja Tema ei kahetse seda: „Sina oled preester igavesti Melkisedeki korra järgi!”” (Ps 110:4). Teisisõnu on Jumal lubanud paljudele Piiblist tuntud inimestele järelkasvu, nende suguvõsa kestmist pikkadeks aastateks. Kuid sellest edasi ja selle kaudu sisaldub Tema töötustes ka hoolitsemine maailma pääsemise eest, Jumala Poja lihakssaamise ja lunastustöö ettekuulutus. Ja Issanda töötused on ustavad, need saavad tõeks.

See on üks oluline asi nende sugupuude juures: nad kinnitavad, et Jumal, kes on oma sõna öelnud, ei muuda meelt, hoolimata sellest, kui truudusetud või ekslikud inimesed vahel olla võivad. Tema on ikka ustav, ikka kindel selles, mida Ta on lubanud. Jumala ülima ustavuse märk oma loodu vastu on see, et Ta saadab oma ainusündinud Poja kogu maailma Päästjaks. Tema on sündinud Isast enne kõiki aegu, kuid sündinud ka lihas Taaveti soost, Tema ema on Maarja, kes on Joosepi seaduslik kihlatu.

Tulles tagasi Matteuse sugupuu alguse juurde, torkab seal silma, et Jeesust kutsutakse „Aabrahami poja Taaveti pojaks”. Miks just Aabrahami ja Taaveti? Sest Aabrahamile töötas Jumal, et tema „soo nimel (või „sinu seemnes”) õnnistavad endid kõik maailma rahvad” (1Ms 22:18). Nagu apostel Paulus ütleb: „Aga töötused on antud Aabrahamile ja tema soole. Ei öelda: „Ja sinu sugudele”, otsekui paljude kohta, vaid nagu ühe kohta: „Ja sinu soole”, kes on Kristus” (Gl 3:16). Ka siin oleks sõnasõnaline tõlge „seeme”.

Kuningas Taavetile jälle töötas Jumal: „Ja su sugu ning su kuningriik püsivad su ees igavesti, su aujärg on kinnitatud igaveseks” (2Sm 7:16); vrd ka Ps 89:5 „Ma kinnitan su soo igaveseks ja ehitan su aujärje põlvest põlve”. Ka Jeesuse sünniloos räägitakse, et Petlemmas on sündinud kuningas ning Ta sureb ristil, millel on mitmes keeles kirjas „Juutide kuningas”. Kuid nii sünnis, eluteel kui ka surmas on Tema kuninglik valitsus nähtav vaid nendele, kes seda väärt on, see kuningriik on seespidine. Kuningaks sündinu on ühtaegu sündinud ka ülekohtuselt surema, kuid surema selleks, et, võttes enese peale maailma patud, kinkida uskujatele igavest ülestõusmise kuningriiki.

Miks räägib püha Matteus kolmest ajajärgust, milles igas on 14 põlvkonda? Üks seletus peitub kummalisel kombel heebrea tähestikus, kirjasüsteemis. Nimelt on selles kirjas igal kirjamärgil ka oma arväärtus: *alef* on üks, *bet* kaks jne. Neid hakati mingil ajal ka liitma ja vastavat arvu nime või sõnaga seostama; hilisemas juudi müstikas arenes sellest omaette tegevusvaldkond, gematria, mis tähendas mitmesuguste nimede,

Pühakuju „Jesse juur”. Maalinud Petros Sasaki, Kuopio katedraalkirik.

kirjakohtade ja muude fraaside arväärtuse arutamist ja seoste otsimist näiteks mõne teise nime arväärtusega. Kuningas Taaveti nimi – heebrea kaashäälikkirjas d-w-d – on arvudeks muudetuna 4+6+4=14. Neliteistkümmend põlve tähendab niisiis „kogu Taavetit”, tema kuningavalitsuse püsimist ja kestmist. Jumal otsekui kinnitab, et Iisraeli ideaalne kuningavõim oli Tema meeles olemas juba enne Taavetit, oli olemas tema ja tema järglaste ajal ning seda isegi pärast Paabeli vangipõlve.

Kuid loomulikult on olulised ka need inimesed, kellest räägitakse. Nad olid ustavad, nad kummardasid Jumalat, nad pidasid Tema käskle, nad kõnelesid prohveti viisil. Tõsi, nende seas oli ka patuseid, õigemini tegid pattu pea kõik, sealhulgas ka suur Taavet. Kuid ikkagi pidasid nad kokkuvõttes ilmutatud Jumala sõnast kinni ja kahetsesid oma pahategusid. Ometi, nagu Paulus ütleb, „kuigi nad kõik said oma usu läbi tunnistuse, ei saanud nad kätte töötust, sest Jumal on midagi paremat näinud ette meile, nii et nemad ilma meiega ei saaks täiuslikuks” (Hb 11:39-40).

Kristuse sugupuu on üldiselt ehitatud meesliinile, kuid kummalisel kombel on selles siiski neli naist, kusjuures ükski neist polnud juut! Ka viis, kuidas nad on saanud meie Issanda esivanemaks, ei olnud alati just kooskõlas Jumala seaduse ega Iisraeli tavadega.

Juuda sigitas Peretsi oma leseks jäänud minia Taamariga. Rahab oli hoor, kes aitas Joosuat. Rutt oli võõramaalane, kes sisuliselt võrgutas nende poja Boase.

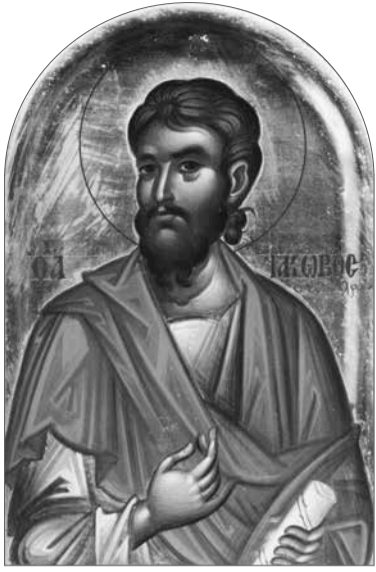
Taavet aga sigitas Saalomoni Patseba oma väepealiku Uuria naisega, olles enne saanud Uuria enda kindlasse surma. Ent nagu öeldakse ka suures kaanonis, näitas Taavet

üles ka tõelist meelegaandust. Saalomoni enesel oli palju liignaisi ja elu lõpul kaldus ta neist mõne ebajumalateenimisse. Veelkord peame meelde tuletama, et Jeesus ei pärinenud eksimatute pühakute soost, vaid lihaliike, ekslike inimeste soost, kes aga ikkagi otsisid Jumalat ja mõistsid ka oma kuritöid kahetseda.

Tulles tagasi Joosepi juurde, siis tema kohta pole öeldud, et ta oleks Jeesuse sigitanud, vaid et ta oli „selle Maarja mees”, kellest Jeesus sündis. Mis nüüd sai aga Jumala töötusest Aabrahamile, tema soo ja seemne püsimise kohta? Üks vastus on, et ka Maarja oli Taaveti soost; see seisukoht on pärimuses tuntud. Teine on, et kihlamise kaudu oli Maarja ja tema jumalik Poeg samuti võetud Taaveti suguvõssa. Paika peavad ehk mõlemad, kuid viimane on olulisem: sigitaja pole keegi maapealne mees, peamine pole isegi mitte füüsiline kuulumine mingisse suguvõssa, vaid see, et Jumal on sigitaja enne kõiki aegu ja et laps kuulub inimsukku, Aadama laste hulka. Samas saab tõeks ka töötus Aabrahamile ja Taavetile: Messias on keegi nende sukku vastu võetu, ehkki ilma maapealse isata. Sest kes võiks võistelda Jumalaga või teada Temast paremini, kuidas inimesekssaamine peab toimuma? Ehk tahetakse siin ka öelda (nagu vihjas ka võõramaa naiste kuulumine sugupuusse), et Iisraeli tõsiste peavannemate, kuningate ja teiste asemel on Messias ainsaks vanemaks hoopis üks naisterahvas, keda hakkavad ülistama kõik sugupõlved, ja et sündinu ei ole ainult Iisraeli, vaid kõigi, ka paganarahvaste Päästja?

Nõnda kätkeb see mõnele ehk tüütuna kõlav nimede loetelu meile olulisi mõtteid, millega minna vastu kallile jõulupühale.

Thomas Hopko järgi

Jeesuse sünnifugu Jaakobuse protoevangeeliumist

Ristiusus liikus varajastel sajanditel peale kanooniliste ehk Piiblisse jõudnud evangeeliumite ja teiste raamatute ka selliseid, mille apostlik algupära polnud veenev või mille sisu tekitas küsimusi. Neid raamatuid kutsutakse apokrüüfideks (kreeka k 'varjatu'). Osa neist oli otseselt kantud ühest või teisest eksiöpetusest (iseäranis gnostitsismist), mis moonutasid ilmutuse tõdesid (näiteks väites, et maailma looja ja Kristuse isa pole üks ja sama või et Kristus ei saanud tõeliselt lihaks). Teised ei esita ekslikke õpetusi, vaid kannavad varasemaid suulisi pärimusi või püüavad „täiendada” kanoonilisi evangeeliume, näiteks üksikasjadega Jeesuse lapsepõlve või ülestõusmise kohta. Nende hulka kuulub ka siin veergudel kunagi avaldatud Nikodeemuse evangeelium: dramatiseeritud jutustus Kristuse surmavallas-käigust.

Vanimaks Jumalaema elukäigust kuni meie Issanda sündimiseni jutustavaks kirjutiseks on Jaakobuse nn prot(o)evangeelium ehk „eelrõõmusõnum”. Erinevalt enamikust apokrüüfidest on Jaakobusele omistatu väga varajane, pärinedes arvatavasti 2. sajandist ja kätkeb endas ainet, mis suures osas kuulub kirikus edasi antud ja vastu võetud suulise pärimuse raudvara hulka. Jaakobuse eevangeeliumil või sellega rööbiti säilinud samasisulistel pärimustel põhineb Jumalaema sündimise ja templimise pühade tähistamine, samuti nendel kasutatavad kirikulaulud ja neile pühendatud pühade isade jutlused. Kui läänepoolses kirikus suhtuti sellesse protoevangeeliumisse kahtlusega, siis idapoolses peeti teda usaldusväärseks ning tal on olnud oma osa Maarja väljavalituse ja ikkaneitsilikuse rõhutamisel.

Eesti keelde on Jaakobuse eelrõõmusõnumi tõlkinud Kristiina Viin osana bakalareusetööst Tartu ülikooli usuteaduskonnas. Valitud katkend on avaldatud tema lahke loaga. Täname tõlkijat selle Jumalaema

eluloo vanima allika ümberpanemise eest maakeelde.

[—]

13. 1. Ja juhtus tema raseduse kuuendal kuul, kui, vaata, Joosep tuli koju oma ehitustöödelt ja sisenes oma majja ning leidis naise eest raskejalgsena. Ja ta äigas endale vastu nägu, viskas end kotiriidele maha ja hakkas kibedalt nutma, öeldes: „Mis näoga pean ma pöörduma Issanda Jumala poole? Mis palvet pean ma lausuma tema eest, kuna võtsin ta Issanda Jumala templist vastu süütu neitsina ja ei valvanud teda? Kes seadis mulle selle lõksu? Kes on teinud seda nurjatust mu enda elamises? Kes on röövinud neitsi mu juurest ja rüvetanud teda? Kas kordub ehk minuga Aadama lugu? Sest täpselt sel tunnil, kui Adam ülistas Jumalat, tuli madu ja leidis Eeva ihuüksinda, ja ta viis ta täielikult eksiteele ning rikkus ta. Seesama juhtus ka minuga.”

2. Ja Joosep tõusis kotiriidelt üles, kutsus Maarjat ja ütles talle: „Sina, Jumalast hoiutu, miks sa seda tegid? Kas sa oled unustanud Issanda, oma Jumala? Miks oled sa ennast alandanud, sina, kes oled üles kasvatatud pühast pühamas paigas ja võtnud vastu toitu ingli käest?”

3. Ja ta nuttis kibedalt ja ütles: „Ma olen süütu ja pole meest tunda saanud.” Ja Joosep ütles talle: „Kui nii, siis kuidas on see laps sinu kõhtu tulnud?” Ja ta vastas: „Kui elab Issand, minu Jumal, ma ei tea, kust ta sai minu sisse tulla.”

14. 1. Ja Joosep oli väga hirmunud ning katkestas temaga suhtlemise. Ta kaalus, mida naisega teha. Ja Joosep ütles endale: „Kui ma tema üleastumist vaka all hoian, leian end võitlemas Issanda seaduse vastu. Ent kui teda Iisraeli lastele näitan, kardan, et ehk on lapses midagi ingellikku ning mina loovutan süütu vere surma kohtu alla. Mida ma peaksin temaga tegema? Ütlen temast salamisi lahti.”

2. Ja vaata, öö saabudes ilmus talle unenäos Issanda Ingel, öeldes: „Ära karda selle tüdruku pärast, sest laps tema sees on Pühast Vaimust. Ja ta toob sulle ilmale poja ning sa paned talle nimeks Jeesus, kuna tema päästab oma rahva nende pattudest.” Ja Joosep tõusis unest üles ja kiitis Iisraeli Jumalat, kes oli teda oma armuga õnnistanud. Ja ta võttis tüdruku oma hoole alla.

15. 1. Kirjatundja Annas tuli tema juurde ja ütles: „Joosep, miks sa meie koosolekule ei ilmunud?” Ja Joosep vastas talle: „Sellepärast, et olin teekonnast kurnatud ja puhkasin esimest päeva kodus.” Ja Annas pööras ümber ning nägi, et Maarja oli lapseootel.

2. Ja ta lahkus joostes ülempreestri juurde ning teatas: „Vaata, Joosep, kellele sa tunnistust annad, on sooritanud tõsise üleastumise.” Ja ülempreester ütles: „Mil moel?” Ta vastas: „Joosep on ära rikkunud Maarja, kelle ta võttis enese juurde Issanda templist.

Ta on Maarjaga salaja paari heitnud ja pole seda Iisraeli laste ees avalikuks teinud.” Ja ülempreester küsis: „Kas Joosep on seda teinud?” Ja Annas vastas: „Saada teenijad ja sa näed, et neitsi on lapseootel.” Ja templiteenrid läksid ning leidsid Maarja just niisugusena, nagu Annas oli ette kandnud. Ja nad tõid ta ühes Joosepiga kohtu ette. „Maarja, miks oled sa seda teinud?” küsis ülempreester temalt. „Miks oled end alandanud? Ja unustanud Issanda, oma Jumala, sina, kes sa oled üles kasvatatud pühast pühamas ja saanud toitu ingli käest? Sa oled kuulnud nende hümne ja tantsinud nende ees, miks oled sa seda teinud?” Ja Maarja nuttis kibedalt, öeldes: „Kui elab Issand Jumal, ma seisan puhtana tema ees ja pole mehega olnud.” Ja ülempreester ütles: „Joosep, miks oled sa seda teinud?” Joosep vastas: „Kui elab Issand, siis mis puutub Maarjasse – ma olen puhas.” Ja ülempreester ütles: „Ära vanu valet, vaid kõnele tõtt! Sa oled temaga vargsi naitunud ning pole seda Iisraeli laste ees ilmsiks teinud. Ja sa pole kummardanud oma pead Issanda vägeva käe all, et su järglane õnnistatud saaks.” Aga Joosep vaikis.

16. 1. Ja ülempreester ütles: „Too tagasi neitsi, kelle sa Issanda templist vastu võtsid.” Aga Joosep puhkes nutma ja ülempreester ütles: „Annan teile juua Issanda needeveet ja see toob teie patud nähtavale teie mõlmi silme ees.”

2. Ja ülempreester võttis vee ja andis selle Joosepile ning saatis ta kõrbesse, aga Joosep tuli tervena tagasi. Ja ta andis seda tüdruku samuti juua ning saatis ka tema kõrbesse, kuid tüdruk naasis tervena. Ja kõik inimesed olid hämmingus, sest nende patt ei ilmnenud. Ja ülempreester ütles: „Kui Issand Jumal pole toonud nähtavale teie pattu, siis ei mõista ka mina teid hukka.” Ja Joosep võttis Maarja endaga ühes ja nad läksid koju, rõõmustades ning ülistades Iisraeli Jumalat.

17. 1. Keiser Augustuselt tuli käsk panna kirja kõik hingelised, kes elavad Petlemas Juudamaal. Ja Joosep ütles: „Kannan nimekirja oma pojad, aga mida teha selle tüdrukuga? Kuidas teda kirja panna? Minu naisena? Mul on häbi. Aga minu tütre? Iisraeli pojad teavad, et ta pole mu tütar. Jäägu see Jumala otsustada.”

2. Ja ta saduldas eesli ja pani Maarja sinna istuma. Ja tema poeg vedas looma ning Saamuel järgnes neile. Ja kui nad olid jõudnud käia ligi kolm miili, pööras Joosep ringi ja nägi, et Maarja oli morn. Ja ta ütles endamisi: „Võib-olla laps tema sees taob teda.” Ja Joosep pöördus uuesti ning nägi teda naerimas. Ja ta ütles talle: „Maarja, mis sinuga on? Sest kord näen sinu näol naeru, järgmisel hetkel oled aga sünge.” Ja Maarja vastas talle: „Joosep, see on nii, sest näen oma silme ees kahetesid inimesi: ühed leinavad ja nutavad, teised juubeldavad ja rõõmustavad.”

3. Ja kui nad olid oma teekonna keskpai-

ka jõudnud, ütles talle Maarja: „Joosep, võta mind eesli seljast alla, sest laps minu sees avaldab survet ja tahab sündida.” Ja ta aitas ta eesli seljast maha ja ütles talle: „Kuhu ma su viin, et varjata su häbi? Sest selles paigas on ainult ahermaa.”

18. 1. Ja ta leidis seal ühe koopa ja viis Maarja sinna ning pani oma pojad teda valvama. Ja läks Petlemma ümbruskonnast heebrealasest ämmaemandat otsima.

2. „Mina, Joosep, kõndisin ringi ja samas ei liikunud paigast. Ja vaatasin üles taevakaarde ja nägin, et see seisis paigal. Ja silmitsesin õhku ja nägin, et see tardus hämmingus ning linnudki taevas olid wait. Ja vaatasin alla maa peale ja nägin seal lebamas tüht küna ja töölisi naaldumas selle äärde ja nende käed olid küna sees. Ja need, kes mälusid, ei söönud. Ja need, kes sööki võtsid, ei tõstnud seda üles. Ja need, kes panid endile midagi suhu, ei pannud ka. Ometi vaatasid kõigi nende palged üles. Ja ma nägin lambaid, keda aeti, ja lambad seisisid paigal. Ja karjus tõstis oma käe, et neid lüüa, aga tema käsi jäi üles. Ja ma vaatasin jõe voolu ja nägin kitsi ning nende suid lähenemas veele, kuid nad ei joonud. Ent ühtäkki juhiti kõik asjad tagasi oma loomuliku käigu juurde.”

19. 1. „Ja ma nägin üht naist mäest alla tulemas, kes ütles mulle: „Kuhu sa lähed, mees?” Ja mina ütlesin: „Otsin heebrealasest ämmaemandat.” Ja tema vastas mulle, küsides: „Kas sa oled Iisraelist?” Ja mina ütlesin talle: „Jah.” Tema küsis: „Aga kes on see, kes on koopas sünnitamas?” Ja ma ütlesin: „Minu kihlatu.” Ja ta ütles mulle: „Kas ta pole sinu naine?” Ja ütlesin talle: „Tema on Maarja, kes kasvatati üles Issanda templis. Ja loosi tahtel sain ta omale naiseks. Kuid ta pole mu naine, vaid loode temas on pärit Pühast Vaimust.” Ja ämmaemand ütles: „On see tõsi?” Ja Joosep ütles talle: „Tule ja vaata.” Ning ämmaemand läks temaga kaasa.

2. Kui nad koopa juures seisisid, mähkis tume pilv koopa endasse. Ja ämmaemand ütles: „Täna on mu hinge ülendatud, sest mu silmad on näinud uskumatut küna ja töölisi naaldumas selle äärde ja nende käed olid küna sees. Ja need, kes mälusid, ei söönud. Ja need, kes sööki võtsid, ei tõstnud seda üles. Ja need, kes panid endile midagi suhu, ei pannud ka. Ometi vaatasid kõigi nende palged üles. Ja ma nägin lambaid, keda aeti, ja lambad seisisid paigal. Ja karjus tõstis oma käe, et neid lüüa, aga tema käsi jäi üles. Ja ma vaatasin jõe voolu ja nägin kitsi ning nende suid lähenemas veele, kuid nad ei joonud. Ent ühtäkki juhiti kõik asjad tagasi oma loomuliku käigu juurde.”

3. Ja ämmaemand väljus koopast ning kohtas Salomed. Ta ütles talle: „Salome, Salome, las ma räägin sulle uuest ime-loost: neitsi on sünnitanud lapse ja see pole ihuliselt võimalik!” Ja Salome vastas:

„Kui elab Issand, minu Jumal, kui ma just ei lükka oma sõrme temasse ega uuri tema seisukorda, ei saa ma uskuda, et neitsi on lapse ilmale toonud.”

20. 1. Ja ämmaemand sisenes koopasse ja ütles: „Maarja, pane ennast läbivaatamiseks valmis, sest sinu ümber pole just vähetolmu üles keerutatud!” Ja Maarja kuule-

tus ning sättis ennast asemele. Ja Salome pistis sõrme tema tuppe. Ja Salome karjatas ning ütles: „Häda mulle mu ülekohtu ja uskmatuse eest, sest olen proovile pannud elava Jumala! Vaata! Tuli neelab mu käe!”

2. Ja Salome laskus Issanda ette põlvili, öeldes: „Oo, mu esivanemate Jumal, pea meeles, et olen Aabrahami, Iisaku ja Jaakobi järeltulija! Ära häbimärgista mind

Iisraeli laste ees, vaid anna mulle tagasi koht vaeste seas! Issand, sina ju tead, et olen ravinud inimesi sinu nimes ja olen võtnud vastu tasu sinu käest.”

3. Ja vaata, äkitsi seisis Issanda ingel tema ees, öeldes talle: „Salome, Salome, kõikide Issand on kuulnud sinu palvet. Siruta oma käed lapse poole ja tõsta ta üles! Ja siis on sul sinu pääsemine ja rõõm!” Ja Salome

läks lapse juurde ning võttis ta sülele, öeldes: „Hakkan teda kummardama, sest tema on sündinud Iisraeli kuningaks.” Ja korraga oli Salome terveks ravitud ning ta lahkus koopast õigeksmõistetuna. Ja vaata, üks hääl kõneles: „Salome, Salome, ära teata kellelegi neist imeasjust, mida nägid, senikaua kuni see laps läheb Jerusalemma!”

[—]

Kuldne telk ja püha laegas.

(Скития златая, ковчеже завета.)

Allegretto.

1. Kuld-ne telk ja pü-ha lae-gas o=led, Neit-si,
Sa, — Si-na sün-ni-ta-sid tä-na Õn-nis-te-gi-a.
Rõõ-mus-ta En-naft, Sa õn-nis-tud Ma-ri-a,

68

Kes Sa Lu-nas-ta-ja il-mal' tõid.

Kuldne telk

Kuldne telk ja püha laegas oled, Neitsi sa. Sina sünnitasid täna Õnnistegija. Rõõmus nüüd ole sa, õnnistud Maria, kes me Lunastaja ilmal' tõid.

Karjastele kuulutasid inglid rõõmuga, et Petlemma koopas sündind Õnnistegija. Rõõmus nüüd ole sa, õnnistud Maria, kes me Lunastaja ilmal' tõid.

Härg ja eesel koopas tundvad oma Issandat, austamist sõime juures Talle annavad. Rõõmus nüüd ole sa, õnnistud Maria, kes me Lunastaja ilmal' tõid.

Hele täht ka Teda teenib hiilgamisega, hommikumaalt andeid toovad Talle kuningad. Rõõmus nüüd ole sa, õnnistud Maria, kes me Lunastaja ilmal' tõid.

Püha Ema Neitsi, võta paluda me eest, et me võiksime sind kiita kõigest südamest. Rõõmus nüüd ole sa, õnnistud Maria, kes me Lunastaja ilmal' tõid.

Tulgem püha pidama! Tõesti imeline on Kristuse sündimise lugu.

Sest täna lõppeb endine orjus, kurat on hämmingus, kurjad vaimud põgenevad, surma võim on murtud, paradiisi väravad lähevad lahti, needus võetakse maha, patt kaob, eksitus aetakse ära, tõde tuleb tagasi, kõigile

räägitakse heldusest, maa peale tuuakse taevalik eluviis, inglid võivad kõnelda inimestega ja inimesed inglitega.

Kuidas see sünnib?
Sest Jumal on nüüd maa peal ja inimene taevas, suur ühendus saab teoks. Kristus saab lihaks; Ta ei muutu Jumalaks, sest seda on Ta algusest olnud. Kuid Ta saab lihaks, et see, keda taevadki ei mahuta, mahuks väikesesse sõime.

Ta pannakse sõime, et see, kes kogu loodut toidab, saaks oma neitsilikult Emalt piima toiduks. Tuleva Aja Isa puhkab rinnalapsena Neitsi süles ja targad näevad Teda. Sest täna tulevad ka targad ja annavad teada kuradi hirmuvalitsuse lõppemisest. Taevad jutustavad Jumala aust ja ilmutavad tähe läbi Issandat.

Püha Johannes Kuldsuu

Täna on lepituse öö, ärgu keegi olgu vihane või kurb!
Täna on üle ilma vaikne öö, ärgu olgu midagi, mis seda ähvardaks või rikuks!
Tänane öö kuulub Armsale, ärgu olgu nüüd midagi kibedat ega kalki!
Tänane öö kuulub Alandlikule, ärgu olgu keegi kõrk ega ülbe!
Täna on andeksandmise päev, ärgu keegi pattu tehku!
Täna on rõõmu päev, ärgu keegi kurvastagu teist!
Täna on sulnis päev, ärgem olgem kellegagi järsud.
Täna on rahuliku hingamise päev, ärgem pidagem siis viha!
Täna on päev, kui Jumal tuleb patuste juurde, ärgu õige pidagu end patusest paremaks!
Täna on päev, kui Issand tuleb sulaste juurde, olgu siis isandad armulised oma sulastele!
Täna on päev, kui Rikas saab meie pärast vaeseks, jagagu siis rikkad oma söömaaega vaestega!
Täna tuli meile kingitus, mida me ei osanud paludagi, aidakem siis neid, kes nutavad ja meilt paluvad!
Täna on päev, kui taevavärv läheb meie palvetele lahti, tehkem ka oma hingevärv lahti neile, kes meilt andeks paluvad!
Täna muutub loodu Issand meie sarnaseks, ärgem pidagem siis paljuks oma kurja tahet muuta!
Täna paneb Jumal inimesoole oma pitseri, et inimsugu oleks ehitud jumalusega.

Süüria püha Efrem

Õigeusu kirjandust

Tihti peale kuuleb kaebamist, et meil pole mingit vaimulikku lugemist. Tõsi ta on, et eesti keeli pole kuigi palju apostlik-õigeusu kirjandust. Samas on selle ligi 170 aasta jooksul, mil meie kiriku eestikeelset kirjandust on välja antud, midagi ikka kogunenud ka. Ehkki tsaari- ja esimese eestiaja kirjandus pole kergelt kättesaadav, leidub seda meie kiriku raamatukogus ja veel mõnes suuremas raamatukogus ning siin-seal kogudustes ja antikvariaatides.

Kuid meie kirik on jõudnud autonoomia taastamise järel siiski omajagu raamatuid ka kirjastada. Allpool toomegi nimekirja EAÕK, tema allasutuste, koguduste ja abikloostri väljaannetest (kust on kindlasti midagi välja jäänud). Pisemaid trükiseid (liturgilised, kateheetilised jne) on veel. Lisaks toome ka mõned kirikuisade väljaanded, mis on ilmunud väljaspool meie kirikut. Peale selle ei maksa unustada Moskva Patriarhaadi siinse kiriku, eriti püha Issidori kirjastusseltsi trükiseid, mida siin kajastatud pole.

EAÕK, selle koguduste, abikloostri ja asutuste väljaandeid

I Usuõpetuslik jm üldine kirjandus

1. Peapiiskop Paavali. Kuidas me usume? Õigeusu karjasekiri. Nõo püha Kolmainu koguduse kirjastus. Tartu 1997. Uus, parandatud trükk ilmumas!
2. Gregorius Palamas. Triaadid. Tartu Aleksandri koguduse kirjastus. Tartu 1995
3. Suure Paastu triod. Mõtisklusi suure paastu teemadel. EAÕK kirjastustoimkond. Tallinn 2003.

4. Kallistos Ware. Õigeusu tee. EAÕK kirjastus. Tallinn 2001.

5. Püha Porfiriose elu ja õpetused. EAÕK. Tallinn 2014.

6. Madis Palli. Õigeusu nimi. EAÕK. Tallinn 2016.

7. Mesogaia ja Lavreotiki metropoliit Nikolaos. Seal, kus pole Jumalat näha. EAÕK kirjastus Tallinn 2019.

8. Eesti märter piiskop Platon. Konverentsi materjale. EAÕK kirjastus 2019.

II Laste- ja noortekirjandus

7. Preester Nikolaus Lacaille. Jumaliku liturgia tähtsamad hetked. Seletus lastele. Püha Platoni seminar. Tallinn 2003.
8. Õigeusu vaimulike teenistusrõivad. Kiriklikud sakraalesemed. EAÕK kirjastus. Tallinn 2008.
9. Õigeusu kirikulaulust. EÕNL. Tallinn 2007.
10. Pühad inimesed – meie eestpalujad. EÕNL. Tallinn 2007.
11. Kalevi Kasala. Õigeusk: Mida, miks, kuidas. EAÕK kirjastus. Tallinn 2016. (Esimene väljaanne: Ortodoksi teadmiste käsiraamat. Tallinn 1992.)
12. Lasteleht. Kogutud lood Metropoolia lastelehtedest 2010–2020. EAÕK kirjastus Tallinn 2020.

III Sari „Ajajugu ja teoloogia“

11. Arhimandriit Grigorios Papatomas. Õnnetus olla väike kirik väikesel maal. Teoloogiline tõde Eesti õigeusu kiriku kohta. Püha Platoni seminar. Tallinn 2007.
12. Metropoliit Stefanus. Kõrbeisade vaimsus. Katsumus kogu eluks. Püha Platoni seminar. Tallinn 2008.
13. Metropoliit Stefanus. Pilguheit õigeusku. Püha Platoni seminar. Tallinn 2011.
14. Metropoliit Stefanus. „Kui sa ainult teaksid Jumala andi“. Valitud jutlusi. Püha Platoni seminar. Tallinn 2015.

IV Jumalateenistus- ja palveraamatud

15. Apostlik-õigeusu lauluraamat. 1. osa. Koguõine teenistus. Liturgia. Tunnid. Pühapäeva oktoihh. EAÕK kirjastustoimkond. Tallinn 2003.
16. Apostlik-õigeusu lauluraamat. 2. osa. Laatsaruse laupäev. Palmipuudepüha. Suur nädal. Suure nädala evangeeliumilugemised. EAÕK kirjastustoimkond. Tallinn 2005.
17. Õigeusu palveraamat. EAÕK kirjastus. Tallinn 2006.
18. Teenistusraamat. EAÕK. Tartu 2014.
19. Palveraamat. Õigeusu igapäevased palved. Püha Eelkäija skiita Reomäel. 2018.
20. Algajaks rassokandjaks ja suurde ingellikku skeemaseisusse pühitsemise teenistuste korrad. Püha Eelkäija skiita Reomäel. 2018.

V Perioodika

1. Ajakiri Usk ja Elu. Ajavahemikus 2006–2020 numbrid 1–18.
2. Ajaleht Metropoolia. Ajavahemikus 2000–2020 numbrid 1–92.

Mujal ilmunud patristilist ja vaimuliku kirjandust

1. Kõrbeisade vaimsus. Logos. Tallinn 1999.
2. Apostlikud isad. Eesti Keele Sihtasutus. Tallinn 2002.
3. Gennadius ja Hieronymus. Kuulsatest meestest. Johannes Esto ühing. Tartu 2007.
4. Püha Johannes Kuldsuu. Jutlused meeleparandusest. EKSA. Tallinn 2019.
5. Piiskop Makarios. Mu elu Issand ja Valitseja. EKSA, Tallinn 2018.

Ei pea olema rümbaks pekstud, et olla märgatud

Vestlus hingehoidja ja ülemdiakoni
Marius Raudsepa

Töötad PERH-i palliatiivravi keskuses hingehoidjana. Kuidas tundsid ära hingehoidja kutsumuse? Lõpetasid kaks ja pool aastat tagasi EELK usuteaduse instituudi õiguseu õppetooli natuke teisest vallast lõputööga, ehkki seegi seotud hingehoiuga. Kas need valdkonnad on omavahel seotud?

Idee või julgustuse haiglast tööd otsida sain kaudselt ühelt koguduseliikmelt, kelle arvates võiksin inimeste ja nende eest hoolekandmisega seotud tööd teha. Nagu tema ütles: inimlillede eest hoolitseda. Olin Siimeoni ja Hanna katedraalis 11 aastat kirikumees, suurema osa sellest üksinduses, parimad hetked olid seotud inimestega. Täpsemalt öeldes korrad, kui oli tegu tõesti kontakti, mitte pelgalt ühes ruumis viibimise või rääkimisega. Siis oli ka tunne, et mul on koht maailmas, mingi roll või tähendus. Tihti arvatakse, et kirikumehe töö on oma olemuselt nii hea ja rahulik. Et saab päevad läbi palvetada, mõtiskleda ja lugeda. See pole paraku alati tõi. Pike-mat perioodi vaikust ja üksindust on paras proovikivi vaimulikus jm mõttes. Selgeks saab, kui vähe on enesedistiini, vaikusis moonduvad omaenda mõtted aegamisi „deemoniteks”. Kui peeglisvaatamine ligimesega suhtlemise näol jääb harvaks, võib väga kergesti neid tonte tõe pähe võtma hakata. Aeg läheb ja segadus suureneb, see palju kiidetud meelerahu, mida kirikus valvamise töö peaks pakkuma, ei paista kusagilt. Halb seltskond rikub kombed, iseenda langenud loomus kohe eriti. Kõrbes on kõle, kohtuda võib Jumalaga küll, kuid mitte ilma kiusatusteta.

Eks need aastad said väärt kooliks. Kui tähtis on ligimene, et temaga kohtumine võib olla nii toitev, mõtestav. Kui ühtepidi, miks mitte siis ka teistpidi. Et Jumalalt ei nõuta ega ka pettuta Temas, kui ei saada siis ja viisil, millal mulle enda meelest vaja

on: mõneks asjaks ettevalmistamine tahab saada aega, kasvõi 11 aastat. Ehk siis usalduse küsimus, lõppkokkuvõttes mõõdavad kell ja kalender kohati lühikesi ajaühikuid.

Ühel hetkel lõpetasin usuteaduse instituudi. Lõputöö teema oli EKN-i kuuluvate vaimulike suhtumine AA-sse ja valmisolek koostöök. Otseselt praegune töö ja see teema omavahel ei haaku, võib-olla ainult kogemuslikult. Pean tunnistama, et mul oli mõningaid eelarvamusi, milliseks intervjuud vaimulikega kujunevad. Nii aga ei läinud, mitte ligilähedaseltki. Olid rikkastavad kohtumised, viis, kuidas need inimesed oma usu järgi elavad ja ilmaelu näevad, on nii rikkalik. Teisisõnu tasub ootused kõrvale jätta ja kuulata nii neutraalselt kui võimalik, siis on võimalus märgata.

Kuidas sattusid oma praegusesse töökohta?

Keset õpinguid pöördusin Annika Laatsi poole küsimusega, kas on mingi võimalus leida kaplani tööd haiglas. Tema soovitas rääkida praeguse vanemkaplani Katri Aaslav-Tepandiga. Tol hetkel polnud võimalik tööle asuda, sest kohta polnud. Samal nädalal pärast lõputöö ärasaatmist või kaitsmist, praegu ei mäleta, pakuti kohta politseikaplanina. Keeldusin pakkumisest, oli veider tunne, olin aastaid oodanud võimalust leida mingit teistsugust rakendust ja nüüd keeldusin. Aga tüpaažilt oleksin olnud politseis kasutu, võib-olla isegi kahjulik, nii vaimuliku- kui politseiametile, iseendale ja teistele.

Mõne kuu pärast oli võimalik kandideerida PERHi hingehoidja kohale ja nii sinna saingi. Ühelt poolt oli vettevisatu tunne: selliseid olukordi ja õhustikku, mis ette tulevad, võib visandlikult ette kujutada küll, aga kuidas inimesena neis toimid, ehk isegi funktsioneerid, on teine lugu. Seda laengut, mis on ruumis, kus on just oma kalli abikaasa, vanema või lapse kaotanud inimene või lähedased, pole võimalik ette kujutada. Justkui mingi nähtamatu side saab nähtavaks selle katkikärsimise läbi. Samamoodi tundub olevat surijatega, kes on mingis vahepealses või juba otsapidi järgmises ilmas. Kõlab albilt, kuid nendega üheskoos olles saaks sellest justkui osa mingi kuma kaudu. Meie usk või selle sisu või... ei oskagi öelda, mis sellest saab justkui ilmsiks, nähtavaks. Õrnalt, seletamatult. See on justkui mingit laadi õnnistus, kardina paotamine, ilmsikssaamine. Toimub midagi jumalateenistuse sarnast, nagu liturgia. Mingil hetkel võib haigusest räsitud surija juures tabada tundmus, vist aukartus või omalaadi vaikus, nagu pühi säilmeid kummardades. Ei tea, võib-olla lihtsalt fantaseerin või on närvid nõrgad.

Teisalt tundus kõik kuidagi tuttav, ainult

teises kohas ja vormis. Üsna kohe turgatas, et põhiline ja kandev on sama: Kristus kõige keskel ja kesksel kohal, kellele toetuda, teisisõnu Teda usaldama õppida. Armulaud ja palve. Palve, et paluda juhatust igasse kohtumisse. Eestpalve patsientide eest. Tema usaldamine, et Ta teab paremini, mis, millal ja viisil on meile hea. Seda isegi siis, kui ma ise Tema toimetamist ei märka. Haiglast sai justkui kiriku pikendus, sama ruumi osa. Ainult haiglas asetleidvad olukorrad ja nendega kaasas käivate küsimuste, võib-olla isegi vastuste puudumisega kaasnev pingete tase võib segadusse ajada. Kui rahust ja mõistusest puudus, siis jälle vastuseks Kristus. Nagu erinevad isad ja vanakesed ütlevad: palve olgu esimene, mitte viimane abivahend.

Kui oikumeeniline on haigla hingehoidja töö? Teie osakonnas on ka teiste konfessioonide vaimulikke, kas teie tööloigud ja hoolealused jaotuvad ka sellel alusel või on haigla hingehoidja töö konfessiooniülene?

Haigla hingehoidjatest olen ainus ortodoks, ülejäänud on luterlased, kellest kolm on ka mõne koguduse õpetajad, ning üks luteri koguduse lihtliige. Üldiselt me sel alusel vahet ei tee, välja arvatud juhul, kui asi puudutab salasusi. Inimene on inimene ja mitte kelleski toimuv ei ole tähtsusetu. Mis puudutab salasusi, siis kahjuks kohtab sageli õigeusklikke, kes ei paista aru saavat, mis on armulaud ja miks see on tähtis. Pihti teatakse küll, kuid milleks saada osa armulauast, paistab jäävat ebaselgeks. Sageli kohtab õigeusklike seas küsimust, et „mis see armulaud on?”. Ja seda isegi siis, kui inimene käib suurema või väiksema regulaarsusega kirikus palvetamas ja „küünalt panemas”.

Pigem on olnud patsiendi või mõne tema lähedase jaoks probleem selles, et ma ei kuulu Moskva Patriarhaadi alla, s.t et pole nende meelest õigeusklik. Aga see küsimus on täpselt sama, mida võis kirikumehele kuulda n-ö söögi alla ja söögi peale. Ainult et olukorrad, kus see inimestele takistuseks saab, toimuvad sageli perioodil, kus aeg hakkab siin ilmas otsa saama. Siis on ängi ja segadust, hirmu ja lahkusmisvalu. Ja ma pole kindel, kumbaid on rohkem, kes on lõpuks olnud valmis vastu võtma armulauda, kas nende hulgast, kes EAÕKd ei tunnista, või kes ei tea, mis on armulaud. Samuti tundub, et inimesed pelgavad armulauda, sest sellele järgneb nende surm. Surm, mitte uinumine, üks patriarhaat enne teist, küünlad ja mitte armulaud. Omaette eelistus, mida ka ortodoksid on valmis tegema, on meditsiini kasuks, millele loodetakse, kuni teadvus püsib ja mitte Jumal, kelle ette minnakse. See kõik kokku on valus. Tööd jätkub. Õnneks on ka neid, kes soovivad püha-

dest andidest osa saada, on olnud ilusaid minekuid. See on meeletu kergendus, kui järgmisel või paaril järgneval päeval näen, et patsient lahkus. Küsin ikka personalilt, kuidas tema minek oli. Need on enamasti olnud rahulikud, vaiksed, päeva kuni kolme jooksul. Jumala arm on suur.

Kirjelda natuke oma igapäevatööd. Kas pead lisaks haiglapatsientidele suhtlema ka nende pereliikmetega? Kumb on raskem? Kas patsiendi ja tema omaste mured ja küsimused seoses haiguse ja surmaga on väga erinevad?

Kohe ütlen ära, et töö ei ole piiratud onkoloogiliste või surevate inimestega. Suhtlen kõigiga, üritan olla võrdset avatud kõigi jaoks. Patsiendid, lähedased, personal. Võiks öelda, et ümberlülitus on olnud raskeim haigelt otse personali, seal on lihtsam pidada inimese hädasolekut kergemaks ja ressursse suuremaks. Mis tähendab praktikas seda, et olen olnud personali osas vist pimedam kui haigete osas. Ehk lihtsalt ei taipa, mida tahetakse öelda või kui tegelikult küsitakse abi.

Samas käib hingehoidja/vaimuliku nimega kaasas ka eeldus, et nüüd on inimese lood lõpukorral. Vahel ei piisa isegi seletusest, et nii see ei ole või ei pruugi olla. Vaimulik on justkui oomen või viimsetunni kuulutaja, justkui oleks kirik mingi surmakultuse koht. Võin eksida, aga minu teada peeti ka varakristlust Rooma riigis millekski analoogiliseks. Nii et kõik on mingis mõttes kombes, sest häire on ikka sama, mis tollal. Maailmale paistabki vist meie usk nii, asjaosaliste asi siis valgust kanda, nagu jaksu on.

Tavaliselt vaatan tööpäeva hommikul üle mõned nn omad osakonnad, kus rohkem käin. Enamasti selleks, et näha, kas on tuttavaid nimesid, kellega olen varemalt haiglas kohtunud. Onkoloogiliste haigete ravi on tihtipeale pikaajaline ettevõtmine, nad peavad aeg-ajalt haiglasse oma järgmist ravi saama tulema. Juhul, kui palliatiivravi osakonda pole tulnud teadet, et oleks vaja kellegi juurde minna, lähen mõnda osakonda ja küsin personalilt, kuidas nende patsiendid elavad. Ja nii saabki päev alguse. On olnud kordi, kui helistatakse ja kutsutakse lähedasi toetama, sest patsient on suremas. Lähen otse ja jõuan minut-paar pärast patsiendi uinumist. See, mis ees ootab, ei ole sõnastatav oma eelduse, intensiivsuse ja samas ka õrnuse, intiimsuse tõttu. Vast peaks liikuma suunas, kus saaks elada-töötada-olla sellisena. Näis. Igatahes sellest osasaamiseks ei saa koolis vist ette valmistuda. Abiks on see, mida kirik meile pakub, ja aus teadlikkus endast. See kõik peab juba varem olemas olema, ja mida rohkem, seda parem. Kui palju see kõik väärt on, või veel enam,

Fotod: Gennadi Baranov 4. august 2013

võiks olla, võib hakata järsku koitma. Kiiremini, kui ise olen valmis selle järgi end muutma. Nõtrust ikka jagub.

Kui olla enda vastu aus, siis tegelik töö on vist hoopis iseendaga töövälisel ajal: paast ja palve, askees. Seda antud juhul ideaalis, sest see kõlab liiga hästi, et seda enda kohta kasutada saaksin. Sest kui asjad hakkavad haiglas juhtuma, pole aega hakata valmistuma ega meelt parandama, siis tuleb olla klaar ja toimiv, Jumalat usaldav. See ongi vist raskeim osa, sest enesearmastus on nii sügaval ja omane, et valmisolek tegelikult end muuta ja patust jagu saada on kasinam, kui tahan tunnustada. Enda jõuetus, enesekesksus ja piiratus oleksid nii oma peensuses kui ka massis ahastamapanevad, tegelikult ongi, aga meid pole kutsutud endasse uskuma ega toetuma. Keegi isadest on öelnud, et Peetruks sai hea esikarjane seetõttu, et ta tundis inimloomuse nõtrust ja ka seda, mida tähendab andeks saada. Tema lugu on väga õpetlik mitte ainult inimloomusest, vaid ennekõike Jumala armastuse kindlusest inimese vastu.

Esimesel aastal oli mu kontaktide seas millegipärast väga palju minejaid, siis avasin hommikul arvuti, et teada saada, kes on kontaktidest veel siin, kes uinunud. Teisel või kolmandal tööpäeval paluti mul minna ühe patsiendi juurde, kes olevat terminaalne. Olin täiesti roheline, olin närvis ega teadnud, kuidas olla ja mida öelda. Aga meil tekkis hea kontakt ja ootamatult läks asi nii, et ta elas veel paar-kolm kuud. Millalgi enne uinumist võttis ta vastu ka ristimise.

Tihti peale puutun kokku ka patsientide pereliikmetega. Üks huvitav tähelepanek on see, et lähedased on ärevamad ja ebakindlamad kui see, kes nende hulgast on haige või isegi suremas. Haigetes on mingi teistmoodi olemine, olgu siis šokk või alistumine, mis on üks ilus sõna, mingi rahu ja nukrus ühekorraga. Aga vahel ka mobiliseeritus elada ja toimetada. Alistumist vist kohtab sagedamini haigete kui

pereliikmete hulgas. Aga sel teemal, miks see nii on, ei tahaks spekuloida, sest tihti peale paistavad asjad kõrvaltvaatajale osalisele teisiti. Omaette teema ongi see kõrvaltvaataja abitus, nii lühikestena tunduvad käed. Ühelt poolt teevad inimesed enda teadmatagi palju, justkui nii möödaminnes. Need väikesed igapäevased asjad, mis on saanud iseenesest mõistetavaks ja seepärast isegi teadvustamatuks. Kui need ära kaovad, siis on nende puudumist märgata küll. Veider ütetus on olla olemas või olla inimene. Haigus lööb elu segi, muudab paljutki ebakindlaks, ei küsi, kas on sobilik ja hea aeg tulla, mis plaanid meil eluga olid. Vast siis midagi, mis on lihtsalt normaalne, igapäevane, saabki oma tähenduse ja tähtsuse. Normaalsus vast valet ei taha, pigem vast ehedust ja armastavat ausust. Teine oluline sõna on leppimine, isegi alistumine. Leppimine sellega, mis on tänase päeva hetkeseis. See ei tähenda käegalöömist, pigem hoopis tunnustamist, kuidas on lood. See polegi kerge, vahel vast liigki. Eks tõdemus jõuab aegamisi, tilkhaaval kohale, kui tahame. Seegi on vast Looja hea ettenägelikkus meie vastu. Kõrbeisad on öelnud, et kui inimene näeks korraga oma pattude hulka, kaotaks ta täielikult lootuse pääsemisse. On ju ka aju oma keemia ehk (või hoopis ja) psüühikaga Tema äranägemist mööda tehtud.

Kui palju küsitakse justnimelt vaimulikku abi ja nõu? Või on küsimused mitte ainult oikumeenilised, vaid pigem isegi religioonivälised, n-ö üldinimlikud?

Vaimulikku nõu või abi küsitakse vähe, vestlused on n-ö üldinimlikud. Aga neile saab läheneda läbi usu, ilma et neis kategooriates ja terminites üldse rääkida. Kas halastaja samaarlane kuulutas sõnades oma usku? Ei pea olema rümbaks pekstud, et olla märgatud. Kristus ütles, et „mida te iganes olete jätnud tegemata kellele tahes mu kõige pisematest vendadest, seda te olete jätanud tegemata minulegi“. Kui hea on saada ära kuulatud, ilma hukkamõistu-

ta või küsimata, juhendamiset, kui keegi on võtnud omalt poolt iseend tagaplaanile seada, olla avatud ja märgata, mille poolest olen mina oimetuna maas. Või teistpidi, kuidas juhatada ilma riivamata, aga ehedalt, manipuleerimata? Repekteerides teda, austada, nagu ta on. Inimesed tahavad olla tähele pandud ja nähtud, mitte tühiseks peetud. Ja kui ta on valmis mingis suunas liikuma või ollakse lihtsalt avatud ja usaldav, olla seda ka ise, anda oma usust tunnustust, vast ennekõike oma oleku kaudu. „Lähme välja rahuga“. See rahu pole meie jaoks, see on inimeste jaoks. Tänu Taevale kõige eest.

Kui palju muutis koroonaviirus igapäevatööd? Ühelt poolt töökorralduslikult, aga ka selles mõttes, et kuna tegeled niikuinii igapäevaselt surma ja tõvega, siis äkki ei muuda ühiskondliku kriisi mõõtu haiguspuhang oluliselt vähihaigla hingehoidja tööd.

Vahe tuli sisse kevadel, kui haiglas kehtestati külastuskeeld. See tuli ootamatult, paljudel polnud vajalikke asju. Pakke sai küll anda, aga esimese laine ärevus mõjus ka lähedastele. Patsiendid, kes pidid mitu kuud haiglaravil olema, kogesid järsku suurt üksindust ja ebakindlust tuleviku osas. Inimesed vajasid lihtsalt seltsi ja inimlikku kontakti.

Kogemus puudus ka personalil ja eks ka see mõjutas haigla õhkkonda. Võrreldes kevadega tundub asi olevat hetkel rahulikum.

Tõsi, kogu haiglas on praegu igal pool maskikandmise kohustus. Eks poole näo varjamine mõjutab kontakte ikka ka, aga sellegagi on võimalik kohaneda.

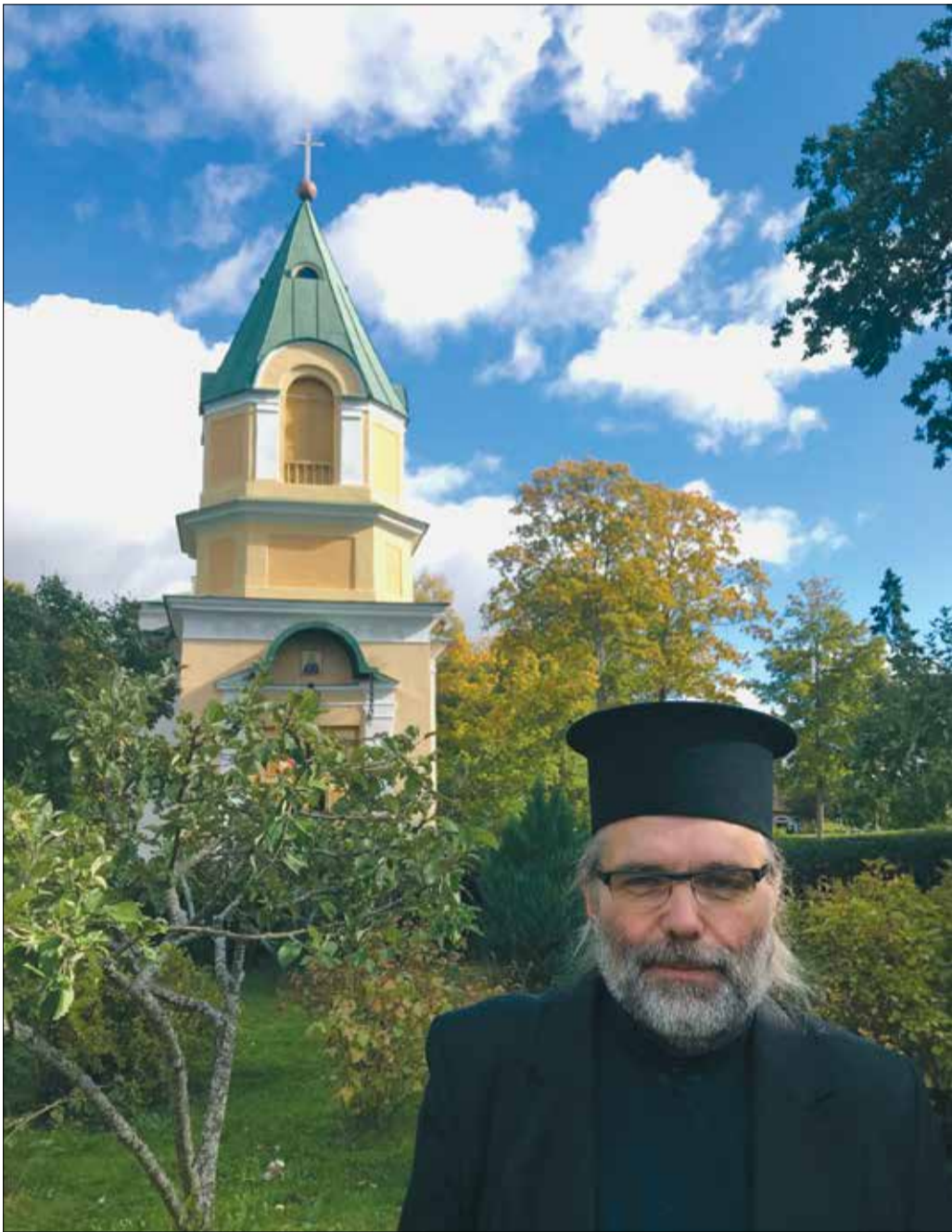
Kui palju on igapäevatöö muutnud Sind vaimulikuna, suhtumist kiriklikesse küsimustesse, sh ühiskonnas toimuvatesse aruteludesse näiteks eutanaasia jms teemadel?

Ma ei tea, seda peab küsima ligimestelt, kas mingit vahet tegelikult on. Mu enda jaoks on see töö suur õnnistus, mis on kasvatanud ja sundinud kasvama, arenema kiiremini, kui olen tundnud end valmis olevat. Et märgata ligimest, hakata teda rohkem ja rohkem nägema ning usaldama Jumala kutset temas. Usaldama Jumalat rohkem ja rohkem, sest nii tihti on tunne, et ma ei tea üldse, mida teha või öelda. Olukordades, kus kõik on totaalselt uus ja tavalisest erinev, kus toimub inimlik tragöödia, milleks keegi pole valmis, mida keegi kellelegi ei soovi. Kus on tunne, et kõik, mida oskan öelda, pole kohane, isegi kui see võiks olla tõsi.

See on pannud märkama veidrat eeldust, ka mu enda juures, et homme päev peaks olema ja isegi tulema nagu eelnevad. Aga ei pea. Ehk siis, kui ma homme peaksin siit ilmast lahkuma, kas ma siis oleksin rahul praegusega, kasvõi tänasega? Kui ei, siis miks? Ja veel enam, kui ma midagi ei muuda oma elus, siis millest see räägib? Kas ma saan aru, millega ma riskin või lausa mängin? Mängida võib, aga mängudel on hind. Ja kõige lõpuks, millele on üldse loot. Mis on siis see lahendus, mis toimib? Õigemini, kes toimib ja tegelikult töötab, Kes jääb. Ja mis on väärt tegelikult see ülejäänud? Mis on sellesse kinnijäämise hind ja kas seda peab üldse märkama? Enda himud ja hirmud on lihtsalt suured. Kaks asja. Meie usk on nii ilus, Kristusekskne, see muudab mõnes mõttes asjad selgeks ja lihtsaks. Liturgia on esmatähtis, kui tahame Jumala elust osa saada, inimestena päriselt hingata. Saada lahti paturäbust või vähemalt mitte end sellega segi ajada. Ja teiseks palve, ka ilma sellest pole hingamist, vabadust ja turvalisust. Usaldust Jumala vastu ega talle alistumist. Jeesuspalve on üks kalliskivi, midagi hindamatut sel teekonnal. Kerge ei ole, aga võimalusi on. Jumalale tänu kõige eest.

Vestelnud Madis Kolk

Pidevas puuduses on kõik olemas ja jääb ülegi

Vestlus diakon Paavo Paul Pihlakuga

Eelmisel sügisel pühitseti Teid EAÕK Haapsalu Maria-Magdaleena koguduses diakoniks. Kuidas vaatate sellele vaimulikuaastale tagasi? Mis on olnud eredamad hetked vaimulikuteel?

Kas tõesti eelmisel sügisel?... Aeg läheb väga ruttu... Aga mis ma oskan öelda... Vaimulik teenimine pole ju mingi hobi ega eneseteostuslik ettevõtmine, vaid kutsele kuuletumine, vastutuse võtmine, omaenda mugavustsoonist välja minemine ja Jumalale ning ligimestele pühendumine. Ja kõike seda on aasta Haapsalu Maria-Magdaleena koguduse diakonina ka toonud. Ausalt öeldes kerge pole olnud, aga Jumala abiga olen tasapisi sisse elanud. Ega mul polnud ju suurt aimu, mis seal ikooniseina taga üldse toimub. Tavaliselt ollakse enne vaimulikuks pühitsemist aastaid altariteenijana ametis ja niimoodi saadakse teatud kogemus, minu puhul oli aga kõik väga uus. Pühitus ise on juba väga eriline sündmus, sest tegemist on ju salasusliku momendiga ning raske on kirjeldada kõiki neid mõtteid ja tundmusi, mida

pühitsetav Kristuse pühakuju ees seistes läbi elab. Inimesele, kellel see kogemus puudub, võiks seda kirjeldada kui tunnet, mida tuntakse laulatusel, kui ühel hetkel kihlatust su kõrval saab abikaasa kogu eluks. Ehk siis toimub midagi, mida ei saa enam muuta ega tagasi pöörata. Tegelikus sai mind aga kätte juba järgmisel liturgial, kui selgus, kui abitu tunne on altaris olla, teadmata, mida või kuidas talitada, kuid tänu Jumalale ja isakeste Jüri ja Justinuse abistavatele ja toetavatele kätele sain kuidagi hakkama. Eks selline järk-järguline kulgemine on toimunud tänase päevani, ikka on igal teenistusel midagi uut avastada ja meelde jätta. Eredamatest muljetest on meelde jäänud kindlasti juba päris teenimise alguses osa võtmine piiskoplikest teenistustest Valgas ja Tallinna Issandamuutmise peakirikus, kus kõigest uuest, mida avastada, puudust ei tulnud. Õnneks on nii valitsejad kui ka teised kaasteenijad olnud minuga pikameelsed ja kannatlikud, ehkki ilmselt ei sobi minu habeme hallus kokku kogenematuses tingitud ebakindluse ning tehtud vigadega. Aitäh kõigile, kellega mul on olnud au koos teenida.

Kuidas tundsite ära vaimulikukutsu- muse? Kuidas ja mis teid kaudu jõudsite õigeusu kirikusse?

Ega ma ilmselt ise tundnudki... või täpselt: ise poleks ma ilmselt selleks soovi avaldanud. Aga oli neid, kes tundsid, ja kui ühe Püha Platoni Seminari eelmise aasta kevadsemestri loengupäeva lõunapausi ajal meie metropoliit Stefanus mind oma lauda kutsus ja väga otse küsis, kas ma pole mõelnud vaimulikutöö peale ja kas ma oleksin valmis diakonipühitsuseks, ei olnud mul kuigi kerge vastata. Esiteks tuli see väga ootamatult ja teiseks ma ju teadsin kogemustest, mida vaimulikuks olemine tähendab. Samuti olen ma ju suhteliselt „noor” õigeusklik: 2015. aastast Haapsalu koguduse liige. Seepärast kõlas mu vastus: „Ma ei tunne, et oleksin selleks valmis, aga kui Kirikul on tarvis siis – siin olen. Sündigu mitte minu, vaid Issand tahtmine.”

Õigeusu kirikusse jõudmiseks kulus päris palju aega, ehkki teadsin alati, et mu „juured” on just selles kirikus. Emapoolne suguvõsa pärineb Saaremaalt, Kuressaarest ja seepärast on ka need väga üksikud kirikus käimise korrad, mis mälupeletidena tänaseni mees püsivad, just Kuressaare Nikolai kirikust. Edasine elu Tallinnas kandis nõukogude aja pitserit, ehk siis kirikus eriti ei käidud ja usuasjadest rääkimine polnud kombeks. Seda kuni 1995. aastani, kui Issand mind selgelt kutsus ja ka ristimisvees puhtaks pesi. Tõsi, lapsepõlvkirikuga oli side selleks ajaks nii nõrgaks jäänud, et mu vaimulikuks koduks sai järgnevat 20 aastaks Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu Tartu Annelinna kogudus, mida viimased 5 aastat ka diakonina teenisin. Vahepeal olid aga elus asjad muutunud, Tartust Haapsalu kolitud ja Jumala tahtel ning juhtimisel

läksin ühel 2014. aasta novembrikuu õhtul isa Jüri Ilvese jutule sooviga saada Haapsalu õigeusu koguduse liikmeks. Kuna ma ei teadnud õigeusu teoloogilisest taustast eriti midagi, siis tundsin huvi leeriõpetuse võimaluste vastu. Isa Jüri suunas mind Püha Platoni Seminari vabakuulajaks. Sellesse staatusesse olen jäänud tänaseni ja loodan väga, et ühel päeval saab läbi ka koroonaviirusest tingitud paus ning loenguid saavad taas külastada ka minusugused „väarikate ülikooli” stiilis kuulajad.

Enne vaimulikuks saamist panustasite kogudusetöösse lauljana. Milline on Teie suhe muusikaga ja kas muusika võis olla ka üks asju, mis Teid õigeusu kiriku poole tõmbas? On ju õigeusu just see ilu ja esteetika aspekt ülitähtis, olgu siis kunsti või muusika näol.

Laulja sai minust koguduses taaskord mitte niivõrd suurest soovist kui pigem reaalsest vajadusest. Haapsalu Maria-Magdaleena koguduse pisikest koori oli palju aastaid juhitanud isa Jüri ema Eha-Eugenia Ilves. Paraku oli ta aga minu kogudusega liitumise ajal jõudnud ikka, kus jaks hakkas otsa saama. Mäletan, kuidas ta meie esimesel kohtumisel küsis, et kas ma ka laulan ja kui jah, siis mis häält... Mina ei osanud palju muud vastata, kui et, jah, nii rohkem oma lõbuks, ja et kunagi olen ka RAM-i poistekooris osalenud. Häälerühm oli toona sopran ja nii vastasingi Ehale: „ma olen sopran”... Ilmselt suutis see mu vastus isegi suure kogemusega koorijuhi imestama panna, sest minu meelest vaatas ta mind tükk aega lahtise suuga, enne kui midagi ütelda suutis. Tundus, et selline diletantlus pani staažika muusika-

kooli pedagoogi üllatusest pead vangutama, aga vaatamata sellele alustasime lauluharjutuste ning praktikaga teenistustel. Lauluharjutused toimusid isa Jüri käe all igal laupäeval ja kestsid kena mitu tundi. Taaskord tasakesi ja sammhaaval hakkas õigeusu muusika rikkus mullegi avanema. Suure paastu aegadel on minu vaimulikuks „asenduskoduks” olnud aastaid Siimeoni ja Hanna katedraal ja lauluõpetajaks Terje Palli, kelle erakordselt sensitiivne ja õrn suhe püha lauluga on mulle palju andnud. Paraku pole must noodilugejat tänaseni saanud ja nn sopraniks olen ka jäänud – laulan soprani partiid lihtsalt oktaav madalamalt. Samas on arusaam õigeusu laulu tekstipõhisusest ja isiksusest kohale jõudnud küll. Meie, lauljad, oleme oma häältel nagu osa pühakojast ja selles toimuvast teenimisest, loome koos tervikliku õhkkonna, mida kirkusse tulnud inimene tajub kõigi oma meeltega.

Kas õpite ka EAÕK teoloogilises institutsioonis? Mis on Teie uurimisteema?

Jah ja ei... Tundub, et kõikidele küsimustele annan ma kuidagi ebastandardseid vastuseid ja palun andke see mulle andeks! Ma olen osalenud vabakuulajana pea kõikidel loengutel, mis Wismari saalis on toimunud pea 5 aasta jooksul, aga pole saanud selget kutset ülevalt, et peaksin oma staatuse instituudis kuidagi ametlikustuma. Võib-olla on viga minus eneses, sest ma pole eriti „haridususk”. Arvan, et teenimistöös on haridus hea ja kasulik, aga mitte määrav või eeldus. Vaimulikuks ei ole võimalik õppida, nagu õpitakse mistahes teist eriala. Mulle meeldis väga

Platoni seminari aeg. Õhkkond oli rohkem loominguline ja osaduslik. Meenutas vanu filosoofiakoole, kus teadmised antigi edasi ühises osaduses. Eks tänapäeva akadeemiline vorm on ju ka mingis mõttes osadus, kuid teistsugune... kuidagi ametlik ning punktidele ja tulemusele suunatud. Vahel kipub see aga teadmisi pinnapealseks jätma. Toimub killustumine ja „projektipõhine” suhtumine tekitab tunde, et kõige tähtsam on asi kuidagi „ära teha” ja punktid kirja saada. Aga ju siis nõuab tänapäev sellist „ohvrit”, ent lootus jääb, et n-ö suur pilt sellest siiski kaduma või liiga katki ei lähe.

Milline on olnud Teie haridus- ja tööelu enne vaimulikuks saamist?

Olen õppinud ja lõpetanud Tallinna 32. keskkooli. Siis tuli Tallinna Polütehniline Instituut, kus energeetikateaduskonnas sain õppida vaid ühe aasta. 1983. aastal võeti sõjaväkke ja kahe aasta pärast tagasi tulles ei olnud enam piisavalt motivatsiooni jätkata. Järgnes töö helitehnikuna Eesti Raadios, hiljem abiellusin ja kolisin Tartusse. Veel nõukogude aja lõpus sai alustatud eraettevõtlusega ja stuudios nimega Heli Jälg töötasin kuni Pereraadio alguseni 1994. aastal. Seega jah, Pereraadios nüüd siis juba 26 aastat. Vahepeal sai proovitud ka taas koolipinki nühhkida, üritasin saada Balti Filmi- ja Meediakolledžis diplomeeritud audio-visuaalse meedia spetsialistiks. See kool oli alguses mõnus, ehkki õppimine töö kõrvalt oli väga raske. Kahjuks aga sai selle kooli aeg otsa ning BFMK liideti Tallinna Ülikooliga. TLÜ andis küll uued ruumid ja akadeemilise keskkonna, kuid kaotas Filmi ja Meediakooli erilise ja loomingulisuse. Täna seisab mul 180 ainepunkti TLÜ õppeinfosüsteemi „pangas” ja ootab oma aega. Kas neid kunagi peaks ka vaja minema, ei tea, Jumal teab.

Olete olnud aastaid seotud raadiotööga. Kuidas sellele tööle sattusite? Kuidas mõtestate raadio rolli kirikuelus? Kas meie metropoliit Stefanus on olnud lähedalt seotud raadiotööga, kas olete neil teemadel ka omavahel vestelnud?

Jah, ikka, metropoliit rääkis sellest ka ühes Pereraadio saates ja muidugi tunneme selles suhtes kollegiaalsust. Raadiotöö (ka tele- ja muu meediatöö) on selline olemoodi huvitav fenomen, et kui oled sinna kord sattunud, siis oma jälje jätab ta sinusesse alatiseks. Mu abikaasa Mare loeb praegu raamatut „Südamete murdumise maja”, mis räägib Eesti Raadio ajaloost. Ta soovib ikka, et loe sina ka... Teda ja ilmselt ka mind puudutab see väga, sest just nii, nagu ütleb raamatu pealkiri, on ka meie mõlema noorusaeg seotud just selle majaga. Marel pikemalt, minul lühemalt, kuid võib olla ehk sügavamalt. Nimelt olen ma sõna otseses mõttes vana raadiomaja laps, mõ-

lemad mu vanemad töötasid seal ja minu sündides polnud neil veel oma korterit... ja nii oligi, et isa töökabinet oli ka minu esimeseks koduks. Mare õppis Tartu Ülikoolis ajakirjanikuks ning oli Eesti Raadio Tartu stuudio toimetajaks palju aastaid.

Kas raadio on kirikus eeskätt misjonivahend või on tal teisigi rolle? Kas viis, kuidas kristlik raadio oma auditooriumi poole pöördub, erineb ka kuidagi konfessiooniti?

Pereraadio periood on meie elus olnud mõlemal ehk midagi elutöö sarnast. Kristlik raadio oli ju üheksakümnendate aastate algul Eestis täiesti uus nähtus, välismaalaste poolt „maale toodud” ning valmis mudelit õppimiseks, kuidas edasi talitada, polnud kusagilt võtta. Palju tuli katse-eksituse meetodil läbi proovida ning mõneski asjas jalgratast leitud. Kas kristlik raadio peaks olema „antenniga kirik” või ajakirjandusžanr, kas peegeldama ühe konfessiooni tõekspidamisi või töötama oikumeenilisel alusel, kuidas olla eetris ööpäevaringselt, kui muusikat oli vaid üks CD, kuidas majandada raadiot mittetulundusühinguna kuulajate annetustest...? Väga palju lahtisi otsi, kuid üks oli selge... seda kõike oli liiga palju, et inimliku tarkusega lahendada. Mõistsime õige pea, et kõik, mida olime kogunud, vaadates kõrvalt stuudio- te rajamist teisest maakera otsast tulnud vabatahtlike poolt, kes lisaks tasuta tööle maksid kinni ka oma sõidukulud, tulid siia oma puhkuse ajast tegema asja, mille realiseerumiseks puudusid igasugused maised tagatised, et tegemist pole vaid inimliku ettevõtmisega ja et siin on käivitavaks faktoriks jõud, millele me tookord veel nimegi ei osanud anda – Jumala Arm. Seda väge oleme me näinud nende aastate jooksul väga palju... küll läbi usumatute asjade, tõeliste Jumala imede, millest suurimaks ehk ongi Pereraadio ise. Kristuse viie leiva ja kahe kala lugu joonistub meie silmade all ikka taas ja taas... Pidevas puuduses on kõik olemas ja jääb ülegi. See kõik on andnud ühe kindla teadmise: tegemist on Jumala ettevõtmisega ja meie oleme vaid tööriistad Tema käes. Ja see raadio ei kuulugi mitte inimestele, vaid Jumalale. Seega pole meil ka õigust seda kuidagi inimlikult piirata või oma tahtele vastavalt vormida. Pereraadio on misjonivahend, väga võimas misjonivahend, vaadates signaali ulatust Eestis ja venekeelse programmi ulatumist Uurali mägedeni. Samas jääb ta ka meediakanaliks, mille ülesanded on kommunikatsiooniteoretikute poolt ammu kindlaks määratud: see on olla nn „valvekoeraks”, andmaks märku, kui ühiskonnas midagi valesti on, harijaks, aga ka meelelahutajaks. Seda kombinatsiooni on päris raske tasakaalus hoida ja vaja on palju tarkust, et enamasti vabatahtlike autorite kaastöödele just paras vahet leidada.

Ah jaa, et veel siis ka konfessionaalsusest... Muidugi oleks ühe konfessiooni raadiot palju lihtsam teha. Hulga erimeelsusi saaks juba eos välistada, ehkki mitte alati. Ka konfessioonide siseselt tuleb ikka ja jälle ette erimeelsusi, mille silumisel kirikujuhid palju vaeva näevad. Eesti on aga konfessionaalse kristliku raadio jaoks liiga väike. Siin on vajalik eri kirikute koostöö. Heaks eeskujuks on meile Eesti Kirikute Nõukogu, kus oikumeeniline töö hästi sujub.

Kas viimased kolmveerand aastat, s.t COVID-19 periood, on avanud kiriku- ja raadiotöös tahke, millest tavarütmis teadlik ei olnudki? Kas koos piirangutega on tekkinud ka uusi võimalusi?

COVID-19 on vist küll jätnud oma jälje kõikjale ühiskonnas, nii ka meile. Kleepisin just täna stuudio- te ustele silte ettevõtte abinõude kasutamise meeldetuletustega. Õnneks pole viirus Tallinna ja Tartu toimetusse veel otseselt sisse murdnud, küll aga on probleeme Narvas asuva *Seimeinoje Radio – Radio Eli* kollektiiviga. Samas pole vaatamata raskele olukorrale saatetegevus ka seal veel katkenud. Kevadise eriolukorra ajal tõime eetrisse igapäevase otsesaate, kus isolatsioonis inimesed said raadio vahendusel suhelda ja üksteisele toeks olla. Hetkel pole eriolukorda veel välja kuulutatud, kuid kui peaksid tulema uued väga ranged piirangud, tuleb meilgi taas samm eetri kaudu inimeste lähemale astuda.

Kas millestki olulisest jäi kõnelemata?

Jah, tahaks kõiki kutsuda üles rahule! Ükskõik, mida tulevik ka ei tooks, ei juhtu midagi Jumala „selja taga”. Ta on alati meiega, nii rõõmudes kui ka kannatustes. Ja see teadmine ju ongi vajalik, et rahulikuks jääda. Kristuse sündimise püha tuleb ikka, isegi kui me ei saa seda sel aastal nii tähistada, nagu tahaksime. Häid pühi teile, kallid kaasteelised!

Vestelnud Madis Kolk

Fotod: Mare Pihlak

Фото: Геннадий Баранов 2019

Послание высокопреосвященнейшего митрополита Таллиннского и всея Эстонии Стефана на праздник Рождества нашего Господа и Спасителя Иисуса Христа, в год 2020

*И ты, Вифлеем-Ефрафа...
из тебя произойдет Мне Тот,
Который должен быть Владыкою
в Израиле.
(Мих. 5,1)*

Преосвященные владыки,
любимые братья во Христе,
епископ Тартуский Илия и епископ
Пярнуский и Сааремааский Александр,
дорогие сердцу священники,
диаконы и монахини,
народ Божий и благотворители
нашей святой церкви!

«Радость на небесах и мир меж
людей на земле. Бог любит их»,
– вот что провозглашается в наших
церковных песнопениях сегодня, в день
Рождества Господа и Спасителя нашего
Иисуса Христа. Сын Божий женится на
роде людском, который Он безумно лю-
бит. Он принимает его таким, каков он
есть, – опустившимся и извращенным.
Он полностью и навсегда отдает себя
роду людскому.

Ангел Господень говорит пасты-
рям: «Ибо ныне родился вам в го-
роде Давидовом Спаситель, Который
есть Христос Господь» (от Луки 2:11).
Именно таким образом Бог решил ис-
полнить древнее пророчество, передан-
ное устами пророка Исайи (Ис. 7:14). В
этом пророчестве говорилось, что дева
во чреве примет и родит Сына, и на-
рекнут имя ему: Еммануил, что значит «с
нами Бог». Так было предсказало рож-
дение Иисуса. У Него два имени: Иисус
– значит Спаситель, и Его также назы-
вают Еммануил – «Бог с нами». В этом
кроется радость Рождества.

Но как жить по правде в это время
провозглашенной и дарованной
нам великой радости, когда столь не-
многие вокруг нас ее слышат, принима-
ют или ощущают? Как жить по правде в
годовщину рождения Христа, когда для
стольких христиан и христианских де-
тей этот день Рождества с трудом вос-

принимается как радостный день рож-
дения Бога из-за болезни, войны, голода
и, в итоге, человеческой глупости? Как
жить по правде в это время великой ра-
дости, которая говорит нам о том, что
истинный Иисус все еще занимает ме-
сто среди нас, даже если Он находится
не здесь, а там, где мы надеемся Его най-
ти, и что, если нужно, Он и сегодня зай-
мет Свое место, несмотря на нас?

вырывание этих корней из питающей
их почвы.

Что же мы можем сделать? Готовы
ли мы признать, что Иисус – пре-
краснейший дар для нас, что Он пришел
сюда не только для того, чтобы спасти
или утешить нас, но и для того, чтобы
напомнить нам, что спасение Божье
и присутствие Бога вдохновляют нас

В жизни по правде и заключается ра-
дость Рождества... Эти вопросы
показывают действительную картину
сегодняшнего дня: мир секуляризуется,
отвергает Бога и все святое вместо
того, чтобы попытаться прислушаться
к тому, что Он говорит нам. Результа-
том всего этого является не только ослабление
нравственности, но и отрица-
ние духовных корней жизни, реальное

быть деятельными и творческими? Го-
товы ли мы со своей стороны дать вза-
мен и сделать то, чего Бог ждет от нас,
стать такими, какими желает видеть
нас Бог? Воистину праздник Рождества
Христово показывает, что Бог возлагает
на нас безмерно большие надежды,
чем мы сами. «Поступайте, как я, – по-
вторяет Он нам, – если необходимо,
отдайте мне свои несчастья, бедность

и отчаяние. Придите, не страшитесь!
Отложите в сторону печаль и стыд». Господь не ждет от нас подарков, Он ждет нас. Он ждет нас лично. Он желает видеть нас, Он любит нас. Поспешим к Нему! Оставим в стороне безразличие, горести и колебания. Радость Господа – наша радость, наши слезы – Его слезы. Его радость и радость Его Отца в том, что мы живем.

Вслушаем с вниманием, что свя-
той евангелист Иоанн говорит нам
в предисловии к своему Евангелию: «И
Слово стало плотью, и обитало с нами
(1:14)». Слово Божье, которое есть
Христос, покинуло скептиков всех эпох
и мастей для того, чтобы жить вместе с
нами как самый обычный человек, что-
бы быть доступным для всех, быть в на-
ших сердцах, в наших домах, в наших
городах и на наших улицах. Бог принад-
лежит не только интеллектуалам, му-
дрцам, различным ученым, которые го-
ворят много, чтобы мало о чем сказать,
которые не могут или не хотят постичь
глубинную реальность таинства рож-
дения Бога, ставшего плотью. Этот не-
постижимый для них Бог пришел через
Иисуса Христа в наше будущее, в наше
бытие и в наше собственное настоящее.

Мои дорогие!

Предложенное нам спасение не при-
ходит откуда-то извне, оно кроет-
ся в только что рожденном Спасителе.

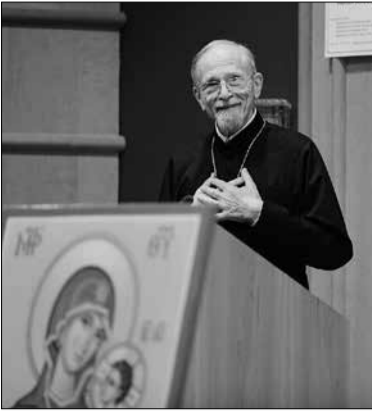
Спасение в этом бедном младенце
из Вифлеема, намного более бед-
ном, чем мы. Я хотел бы привести здесь
в качестве примера стих о блаженстве
«нищих духом» (от Мт. 5:3): эта нищета
всеобъемлющая, затрагивающая все-
го человека – его тело, сердце и душу.
Это подлинная нищета, – такая, как у
бедных вифлеемских пастухов. Я так-
же хотел бы уточнить, что мудрость
восточных мудрецов была полностью
обращена к познанию внутренней сути
и кроющемуся в ней таинству духовно-
го семени, а не к вещам и нуждам этого
мира. В тот самый момент, в который
пастухи и мудрецы увидели звезду, по-
няли суть этого послания и последовали
за своей верой, им открылся великий
поворотный момент духовной истории
мира. Да будет так для каждого из нас!

Мое отеческое благословение вам, ва-
шим семьям и всем, кто вам дорог!

Поздравляю вас с Рождеством! Же-
лаю вам прекрасного и священно-
го Нового, 2021 года!

† Стефан,
Митрополит Таллиннский
и всея Эстонии

Родословие Христа

В воскресенье перед Рождеством, в так называемое родительское воскресенье, мы читаем начало Евангелия от Матфея, которое называют «родословием Иисуса Христа» (в дословном переводе с древнегреческого – «книга рождения»). Заметим, что Иисуса, которому предстоит родиться, сразу называют Христом, Мессией, помазанником. Составленное Матфеем родословие начинается от Авраама, от которого родился Исаак, от него Иаков и так далее. Но родословная линия заканчивается Иосифом, о котором говорится не как о родившем Иисуса, а как о «муже Марии, от Которой родился Иисус, называемый Христос».

Святой Лука также пишет о родословии Господа, но по-другому, начиная с конца, называя Адама Сыном Божиим. Иоанн в начале своей благой вести также говорит о происхождении Иисуса, но уже с точки зрения вечной Троицы.

Почему родословия, представленные Матфеем и Лукой, отличаются друг от друга? Матфей явно желает подчеркнуть, что Христос – сын Давида, в котором исполняются данные Богом клятвы Израилю. Лука же желает придать большее значение Иисусу как Спасителю всего мира, а не только как Мессии Израиля. Вот почему он возвращается в своем повествовании к Адаму, прародителю человечества. В другом месте Лука говорит, что Иисус есть свет для язычников, а Матфей, в свою очередь, выделяет Христа как нового законодателя, а также преемственность Его работы и учения, вытекающую из Ветхого Завета. Эти и прочие различия между евангелистами не являются противоположными и несовместимыми взглядами, но под разными углами зрения освещают личность Христа и Его работу по спасению в целом.

Как в книгах Хроник и других местах Священного писания, также и для нас важно указать, кто и чьим является отцом, кто чьим потомком, кто и как из представителей народа Израиля связан с историей спасения.

Изложенные в Библии родословия преследуют две цели. Первая из них состоит в том, чтобы показать происхождение от кого-либо, принадлежность к какому-либо народу и роду. Вторая – в том, чтобы подтвердить клятвы Бога относительно потомков. Как сказано в Псалме 131:11: «Клялся Господь Давиду в истине, и не отречется ее: «от плода чрева твоего посажу на престоле твоем». И в предзнаменовании о Христе: «Ты – священник во век по чину Мелхиседека!» (Псалом 109: 4). Иными словами, Бог обещал многим известным нам по Библии людям иметь потомство и продолжение рода в течение долгих лет. Но, помимо этого, в Его клятвах есть также забота о спасении мира, пророчество о воплощении Сына Божьего и Его работе искупления. При этом клятвы Господа верны, поскольку они исполняются.

В этом кроется одна важная особенность этих родословий: они подтверждают, что Бог, сказавший Свое слово, не берет его обратно несмотря на то, что люди бывают порой и неверными, и заблуждающимися. Он всегда верен слову, всегда исполняет то, что обещал. Признаком высшей верности Бога Своему творению является то, что Он посылает Своего Единородного Сына во спасение всего мира. Он был рожден от Отца до начала времен, но также родился во плоти от рода Давидова, Его матерью является Мария, обрученная по закону с Иосифом.

Возвращаясь к началу родословия Матфея, бросается в глаза, что Иисуса называют «сын Давидов, сын Авраамов». Почему Давида и Авраама? Потому, что Бог поклялся Аврааму, что «благословятся в семени твоём все народы земли за то, что ты послушался гласа Моего» (Быт. 22:18). Как говорит апостол Павел: «Но Аврааму даны были обетования и семени его. Не сказано: и потомкам, как бы о многих, но как об одном: и семени твоему, которое есть Христос.»

(Гал. 3:16). Здесь тоже используется дословный перевод «семья».

Бог снова поклялся царю Давиду: «И будет непоколебим дом твой и царство твое на веки пред лицом Моим, и престол твой устоит во веки (2 Царств 7:16); ср. также Псалом 88:5: «Семья твоя навеки утвержу, из поколения в поколение упрочу престол Твой». История рождения Иисуса также повествует нам, что в Вифлееме родится царь, и что Он умрет на кресте, на котором на нескольких языках будет написано «Царь Иудейский». Но как в рождении и жизненном пути, так и в смерти Его царское правление видят только те, кто этого заслуживает, поскольку это царство есть царство внутреннее. Рожденный царем одновременно родился, чтобы умереть несправедливо, но умереть для того, чтобы взять на себя грехи мира, и даровать верующим вечное царство воскресения.

Почему святой Матфей говорит о трех периодах, в каждом из которых насчитывается 14 родов? Одно из объяснений, как ни странно, кроется в еврейском алфавите, в системе письма. А именно, каждая его буква имеет собственное числовое значение: алеф – один, байт – два, и так далее. В какое-то время их стали складывать и увязывать соответствующее число с именем или словом; в более позднем еврейском мистицизме это преобразовалось в отдельную область деятельности, – гематрию, т.е. вычисление суммы числового значения различных имен, отрывков текста, предложений и поиск связей, например, с числовым значением какого-либо другого имени. Имя царя Давида – в еврейском написании с помощью согласных d-w-d – преобразуется в 4 + 6 + 4 = 14. Таким образом, четырнадцать родов означают «весь Давид», его непреходящее царство. Бог как бы утверждает, что идеальная царская власть Израиля существовала в Нем еще до Давида, существовала во время Давида и его потомков, и даже после Вавилонского пленения.

Но, конечно, важны и те люди, о которых мы говорим. Они были верны, поклонялись Богу, соблюдали Его заповеди, говорили как пророки. Правда, среди них были также грешники, точнее, грехи совершали почти все, в том числе, великий Давид. Но, тем не менее, они, в конечном счете, сдержали слово явившегося им Бога и раскаялись в своих проступках. Как говорит Павел: «И все сии, свидетельствованные в вере, не получили обещанного, потому что Бог предусмотрел о нас нечто лучшее, дабы они не без нас достигли совершенства» (Послание к Евреям 11: 39-40).

Родословие Христа обычно строится по мужской линии, но, как ни странно, в нем все же есть четыре женщины, но при этом ни одна из них не была еврейкой! То, как они стали предками нашего Господа, не всегда соответствовало закону Божьему и обычаям Израиля. Иуда зачал Фареса от своей овдовевшей невестки Фамари. Рахава была блудницей, помогшей Иисусу, сыну Навина. Руфь была чужестранкой, которая, по сути, соблазнила их сына Вооза. Давид зачал Соломона с Вирсавией, женой его главнокомандующего Урии, перед тем послать Урию на верную смерть. Но, как говорится в великом каноне, Давид также проявил истинное раскаяние. У самого Соломона было много наложниц, и в конце своей жизни, под влиянием некоторых из них, он склонился к идолопоклонству. Напомним еще раз, что Иисус вел свое происхождение не от безгрешного рода святых, а от рода плотских, заблуждающихся, но продолжавших искать Бога и осознававших необходимость покаяния людей.

Возвращаясь к Иосифу, напомним, что о нем говорится, не как о родившем Иисуса, а как о «муже Марии, от Которой родился Иисус». Но что случилось с клятвой Бога Аврааму о продолжении его рода и семени? Во-первых, Мария также принадлежит роду Давидову; эта точка зрения хорошо известна в предании. Во-вторых, посредством обручения Мария и ее божественный Сын также были приняты в род Давидов. И то и другое имеет место, но последнее важнее: отдавший свое семя является не обычным человеком, причем главное даже не физической принадлежности к какому-либо роду, а в том, что Бог отдал свое семя до начала всех времен, и что ребенок принадлежит человеческому роду, входит в число детей Адама. В то же время сбывается клятва, данная Аврааму и Давиду: Мессией является принятый в их род, хотя и без земного отца. Ибо кто еще может соревноваться с Богом или лучше Его знать, как должно совершиться воплощение в человека? Возможно, при этом хотят сказать (как и посредством намека о принадлежности чужестранки к роду), что вместо важных предков, царей и прочих единственных родителем Мессии является женщина, которую будут превозносить все поколения, и что рожденный является Спасителем не только Израиля, но и всех народов, включая язычников?

Таким образом, этот довольно нудный для некоторых список имен таит в себе важные для нас мысли в преддверии следующего нам Рождества.

По о. Фоме Хопко

История рождения Иисуса по протоевангелию Иакова

В первые века после зарождения христианства, помимо канонических Евангелий, т.е. тех, которые были включены в Библию, и прочих книг, были и такие, чье апостольское происхождение было неубедительным, или содержание которых вызывало вопросы. Такие книги называются апокрифами (др.-греч. «скрытый»). Некоторые из апокрифов напрямую происходили от того или иного лжеучения (особенно гностицизма), искажавшего истины откровения (например, утверждалось, что Создатель мира и отец Христа не одно и то же, или что Христос в действительности не был воплощен). В некоторых других апокрифах не излагаются ложные учения; напротив, они доносят до нас ранние устные предания или стремятся «дополнить» канонические евангелия, например, подробностями о детстве или воскресении Иисуса. К таким апокрифам относится, например, евангелие от Никодима, некогда опубликованное на этих страницах, представляющее собой драматичное повествование о сошествии Христа в ад.

Самой древней книгой, повествующей о жизни Богородицы до рождения нашего Господа, является так называемое протоевангелие Иакова, или «предвестник благовещения». В отличие от большинства приписываемый Иакову апокрифов, данный апокриф является очень ранним и датируется, вероятно, 2-ым веком. В нем содержится повествование, передаваемое и принятое церковью в качестве золотого фонда устного предания. На протоевангелии Иакова и сохранившихся наряду с ним преданиях на ту же тему основываются празднование рождения и введения Богородицы во храм, а также церковные песнопения и проповеди Святых отцов. В то время как в западной церкви к этому протоевангелию относились с сомнением, восточная церковь считала его заслуживающим доверия, благодаря чему оно сыграло свою роль в подчеркивании избранности и девственности Марии.

Протоевангелие Иакова

13. 1. Шел уже шестой месяц (ее беременности), и тогда Иосиф вернулся после плотничьих работ и, войдя в дом, увидел ее беременною. И ударил себя по лицу, и упал ниц, и плакал горько, говоря: как теперь буду я обращаться к Господу Богу моему, как буду молиться о девице этой, ибо я привел ее из храма девою и не сумел соблудности? Кто

обманул меня? Кто причинил зло моему и опорочил деву? Не случилось ли со мною то же, что с Адамом? Как тогда, когда Адам славословил (Господа), явился змей, и увидел Еву одну, и обольстил ее, так произошло и со мною.

2. И встал Иосиф, и позвал Марию, и сказал: Ты, бывшая на попечении Божиим, что же ты сделала и забыла Господа Бога своего? Зачем осквернила свою душу, ты, которая выросла в Святой святых и пищу принимала от ангела?

3. Она тогда заплакала горько и сказала: чиста я и не знаю мужа. И сказал ей Иосиф: Откуда же плод в чреве твоём? Она ответила: Жив Господь Бог мой, не знаю я, откуда.

14. 1. И Иосиф испугался, и успокоен был ею, и стал думать, как поступить с ней. И говорил Иосиф: если я утаю грех ее, то стану нарушителем Закона, а если расскажу о нем сынам Израиля, то предам невинную кровь на смерть. Что же мне сделать с нею? Отпущу ее втайне (из дому).

2. И наступила ночь. И ангел Господень явился ему во сне и сказал: не бойся за деву: ибо то, что в ней, от Духа святого: родит она Сына, и ты назовешь его Иисусом. Ибо Он спасет народ свой от наказания за грехи. И проснулся Иосиф, и прославил Бога Израиля, пославшего ему благодать, и оставил ее (Марию).

15. 1. Тогда пришел к нему книжник Анна и спросил, почему ты не был на собрании? И ответил Иосиф: я устал с дороги и хотел отдохнуть первый день. И повернулся Анна и увидел беременную Марию.

2. И побежал к первосвященнику и сказал ему: Иосиф, которого ты почитаешь (праведным), поступил против Закона. И сказал первосвященник: Что же случилось? И Анна книжник сказал: деву, которую он взял из храма Господня, он опорочил, нарушил брак и не сказал об этом сынам Израиля. И спросил первосвященник: Так сделал Иосиф? И книжник Анна сказал: отправь слуг и узнаешь, что она беременна. И отправили слуг, и они увидели ее, как он говорил, и привели ее с Иосифом в суд. И сказал первосвященник, Мария, что же ты совершила? Зачем опорочила душу свою и забыла о Господе Боге своем? Жившая в Святой святых, пищу принимавшая от ангела, слушавшая пение из уст его, радовавшаяся перед ним, зачем ты это сделала? Она же, горько плача, сказала: Жив Господь Бог мой, я чиста перед ним и не знаю мужа. И сказал первосвященник Иосифу: Зачем ты это содеял? И ответил Иосиф: Жив Господь Бог мой, я чист перед ней. И сказал первосвященник: не свидетельствуй

ложно, но говори правду. Ты нарушил брак, и не сообщил сынам Израиля, и не склонил головы своей перед рукой Господа, чтобы он благословил потомство твое. Иосиф же молчал.

16. 1. И сказал первосвященник: Отдай деву, которую ты взял из храма Господня. Иосиф же заплакал. Тогда сказал первосвященник: дам вам напиток водной обличения перед Господом, и Бог явит грехи ваши перед вашими глазами. 2. И, взяв (воду), он напоил Иосифа и отправил его на гору, и вернулся он невредим. Напоил так же Марию и отправил ее на гору, и она вернулась невредима. И тогда народ удивился, что не обнаружилось в них греха. И сказал первосвященник: если Господь Бог не явил ваш грех, то я не буду судить вас. И отпустил их. И Иосиф взял Марию и пошел домой, восхваляя Господа и радуясь.

17. 1. Тогда вышло указание от цезаря Августа совершить перепись в Вифлееме Иудейском. И сказал Иосиф: сыновей своих запишу. Но что делать мне с этой девой? Кем записать ее? Женою? Мне стыдно. Дочерью? Но все сыны Израиля знают, что она мне не дочь. Да покажет день Господень, что будет угодно Господу.

2. И посадил ее на осла оседланного и повел его один сын, а Иосиф с другим сыном пошел за ними. И прошли три мили. И посмотрел (в тексте – обернулся) Иосиф и увидел, что она печальна и подумал, что находящийся в ней плод печалит ее. Потом опять посмотрел Иосиф и увидел, что она радостна, и спросил ее: Мария, отчего я вижу твое лицо то грустным, то веселым? И Мария ответила Иосифу: Оттого, что я вижу перед глазами два народа, один плачет и рыдает, другой радуется и веселится. 3. И прошли половину пути, и сказала ему Мария: сними меня с осла, ибо то, что во мне, заставляет меня идти. И он снял ее с осла и сказал ей: куда мне отвести тебя и скрыть позор твой? Ибо место здесь пустынно.

18. 1. И нашел там пещеру, и привел ее, и оставил с ней сыновей своих, и пошел искать повивальную бабку в округе Вифлеема.

2. И вот я, Иосиф, шел и не двигался. И посмотрел на воздух и увидел, что воздух неподвижен, посмотрел на небесный свод и увидел, что он остановился и птицы небесные в полете остановились, посмотрел на землю и увидел поставленный сосуд и работников, возлежавших подле, и руки их были около сосуда, и вкушающие (пищу) не вкушали, и берущие не брали, и подносящие ко рту не подносили, и лица всех были обраще-

ны к небу. И увидел овец, которых гнали, но которые стояли. И пастух поднял руку, чтобы гнать их, но рука осталась поднятой. И посмотрел на течение реки и увидел, что козлы прикасались к воде, но не пили, и все в этот миг остановилось.

19. 1. И увидел я женщину, спускающуюся с горы, которая сказала мне: человек, куда ты идешь? Я отвечал: ищу повивальную бабку. В ответ она спросила меня: Ты из Израиля? И я сказал ей: Да. Она же сказала: А кто такая, кто рождает в пещере? Я отвечал: Она обручена со мной. И она сказала: Она не жена тебе? Тогда ответил я: Это Мария, которая выросла в храме Господнем, и я по жребию получил ее в жены, но она не жена мне, а зачала от Духа святого. И сказала ему бабка: Правда ли это? И ответил Иосиф: пойди и посмотри. И бабка повивальная пошла вместе с ним. 2. И встали они у пещеры, и облако сияющее появилось в пещере. И сказала бабка: душа моя возвеличена, глаза мои увидели чудо, ибо родилось спасение Израилю. И облако тогда отодвинулось от пещеры, и в пещере засиял такой свет, что они не могли вынести его, а немного времени спустя свет исчез и явился младенец, вышел и взял грудь матери своей Марии. И воскликнула бабка, говоря: Велик для меня день этот, ибо я узрела явление небывалое. 3. И вышла она из пещеры, и встретила Саломею, и сказала ей: Саломея, Саломея, я хочу рассказать тебе о явлении чудном: родила дева и сохранила девство свое. И сказала Саломея: Жив Господь Бог мой, пока не протяну пальца своего и не проверю девства ее, не поверю, что дева родила.

20. 1. И только протянула Саломея палец, как вскрикнула и сказала: Горе моему неверию, ибо я осмелилась искушать Бога. И вот моя рука отнимается как в огне.

2. И пала на колени перед Господом, говоря: Господь Бог отцов моих, вспомни, что я из семени Авраама, Исаака и Иакова, не осрами меня перед сынами Израиля, но окажи мне милость ради бедных: ибо Ты знаешь, что я служила Тебе во имя Твое и от Тебя хотела принять воздаяние.

3. И тогда предстал перед нею ангел Господень, и сказал ей: Саломея, Саломея, Господь внял тебе, поднеси руку свою к младенцу и поддержи его, и наступит для тебя спасение и радость. И подошла Саломея, и взяла младенца на руки, сказав: поклонюсь ему, ибо родился.

Скиния золотая

Скиния золотая, Ковчега завета,
Видящи днесь младенца Сына повита.
Радуйся, Марие, радуйся, Приснодево,
о нетленном рождестве Твоем.

Пастырем со Ангелы, тайна явися:
В Вифлееме во вертепе Христос родися.
Радуйся, Марие, радуйся, Приснодево,
о нетленном рождестве Твоем.

Вол и осел суще тут, Творца познают.
Рожденному днесь младенцу хвалу воздают.
Радуйся, Марие, радуйся, Приснодево,
о нетленном рождестве Твоем.

Звезда ясно сияет, Ему служаще.
Трие цари приходят, дары носяще.
Радуйся, Марие, радуйся, Приснодево,
о нетленном рождестве Твоем.

О Марие Богомати! Молися за нас,
Да возможем Тя хвалити мы на всякий час.
Радуйся, Марие, радуйся, Приснодево,
о нетленном рождестве Твоем.

Guldne telk ja püha laegas.

(Скиния золотая, ковчеже завета.)

Allegretto.

68

2. Karjastele kuulutati Jüglid rõõmuga,
Et Betleemma koopas sündind Õnnistegija.
Rõõmusta Ennast . . . .
3. Härg ja eesel koopas tundwad oma Jäskandad,
Aunstamist sõime juures Tale annavad.
Rõõmusta Ennast . . . .
4. Hele täht nüid Teda teenib hiilgamisega,
Hommikumaalt andeid toowad Tale kuningad.
Rõõmusta Ennast . . . .
5. Oh Jumala Ema, võta paluda me' eest,
Et me' võistluse Sind kiita kõigest südamest.
Rõõmusta Ennast . . . .

Придите же, будем
праздновать; придите,
будем торжествовать.
Род празднества —
необычайный, потому
что необычайный и
способ рождения.

Ныне древние узы разрешены, диавол
посрамлен, бесы обратились в бегство,
смерть сокрушена, рай открыт, прокля-
тие уничтожено, грех удален, заблужде-
ние истреблено, истина возвратилась и
учение благочестия повсюду рассеялось

и распространилось, вышняя жизнь на-
саждена на земле, ангелы входят в об-
щение с людьми и люди безтрепетно
беседуют с ангелами.

Почему?

Потому, что Бог пришел на землю, и че-
ловек — на небо; все соединилось. При-
шел на землю всецело существующий
на небесах, и всецело существующий на
небе всецело является на земле.

Будучи Богом, Он сделался человеком,
не перестав быть Богом; будучи без-
страстным Словом, Он стал плотью, —
сделался плотью, чтобы обитать в нас.

Богом Он не сделался, но был; а стал
плотью, чтобы, Кого не вмещало небо,
Того приняли ясли.

Для того Он и положен был в яслях,
чтобы питающий все принял младенче-
скую пищу от Матери — Девы.

Для того Отец будущих веков не чужда-
ется объятий Девы, как грудное дитя, чтобы
сделаться доступным и для волхвов.

Ныне и волхвы пришли, сделав начало
удаления от мучителя, и небо хвалится,
указывая звездой своего Владыку.

Святой Иоанн Златоуст

В ночь сию да не будет ни один от человек гневен, ниже мрачен!
В ночь сию, вся миротворящую, никтоже угрожает, ни досаждает!
Сия ночь принадлежит Сладчайшему: да не удрачается в Нем никтоже!
В ночь сию, принадлежащую Смирнейшему, никто да не надмевается и не возносится!
В сей день прощения, не станем взыскивать за досаждения!
В сей день радости да не распространим печали!
В день сей, столь сладкий, да не будем горькими!
В сей день мирного отдыха, да не станем яростны!
В сей день, когда Господь пришел ко грешникам,
Да не возносится праведный умом своим над грешником.
В сей день, когда снизошел Владыка всяческих к служителям своим,
Пусть господин положит милость снисхождения на раба своего!

В день сей, когда Богатый стал Нищим нас ради,
Да разделит богатый стол свой с убогим!
В сей день пришел к нам Дар, хотя мы не просили Его!
Посему да одарим тех, кто просит слезно от нас.
Сей день растворил врата вышние для молитв наших.
Да растворим и мы врата прегрешившим против нас и просящих у нас извинения!
В сей день Владыка естества изменился преестественно,
Да не раздражимся, и да изменим нашу злую волю.
Тело првязано к естеству, не может оно стать больше или меньше,
Воля же власть имеет стать больше или меньше.
Днесь Божество напечатлелось на Человечестве,
Да украсится Человечество отпечатком Божества!

Святой Ефрем Сирин

Oikumeeniline palverännak Hiiumaal

Age Ploom

Kuues oikumeeniline palverännak toimus Hiiumaal 4.–6. septembrini. Rändureid oli tavapärasest vähem, kokku 33, kindlasti andis sellesse oma panuse viirus. Samas oli see piisav hulk, sest kõigil oli võimalus omavahel tuttavaks saada ning jagada teel olles mõtteid, muresid ja rõõme. Selleaastane palverännak erines eelnevatest ka selle poolest, et laupäeval külastasime oma teekonna jooksul rohkem eri kirikuid, kabeleid ja kunagisi kabelikohti kui ühelgi varasemal rännakul. Üks asi, mille poolest Hiiumaa palverännak Vormsi omaga sarnanes, oli see, et elasime sellelgi korral kiriku kõrval, seekord siis Kuriste seltsimajas.

Traditsiooni kohaselt algab palverännak päikesetõusul. Natuke enne poolt seitset hakkasid kirikukellad helisema, et kutsuda rändureid alguspäevale. Õnneks oli vihmasadu lakanud, kuigi pool ööd oli akna tagant kuulda sellist „las kallab” muusikat, et ma olin täitsa kindel, et seltsimaja ja kiriku vahele on öösel iseeneslikult ookean tekkinud, aga siiski sai kuiva jalaga kirikusse.

Keset avapalvust käisin vahepeal piilumas, kas näen bussi, sest rännaku alguspunkti Nurstesse pidime bussiga sõitma. Buss oli olemas, nii et aeg oli tulla risti, ikoonide ja ränduritega kirikust välja. Kuid kui me kirikuaiast väljusime, andis buss millegipärast gaasi ja me nägime ainult tagatulesid. Tekkis üldine hämming, aga siis saime aru, et buss tuleb meile vastu teisele poole kirikut.

Baptistide Emmaste-Nurste koguduses ootas meid juba Taavi Ugam, kes rääkis nii baptistide saabumisest Eestimaale, Hiiumaale kui ka koguduse ajaloost. Võimas oli olla Eestimaa suurimas maapalvemajas (12 x 14m).

Pärast ühislaulmist ja Meie Isa palve lugemist hakkasime õues ennast rivvi võtma, ikoonid ja rist kõige ees. Niikaua kui isa Aabraham meiega kaasa jalutas, lugesime õigeusu palveid. Teeristil läks ta tagasi palvela juurde, et meie kõndi saateauto ju-

hina toetada. Kui tavaliselt võib metsade ja põldude vahel rännates lambaid näha, siis Hiiumaal tulid meid uudistama hoopis eesel ja hobused.

Tasapisi oli hakanud ka tuul tõusma: lähenesime ju Haldi sadamale, kus meid ootas Urmas Selirand, et rääkida põgeneemisest ja vabaduse hinnast. Minu arvates oli nii näitlik tema lause, et võid ju sinna kadaka taha ennast peita, aga reaalselt sind ikkagi märgatakse ning sellisel metsavendlusel ei ole mõtet. Kui sul on valida kadakad või meri, siis hiidlasena valid ikka pigem mere ja vabaduse kui kadaka taga kükitamise. Nii mõnigi küla jäi neljakümneandel täiesti tühjaks, sest inimesed valisid vabaduse ja mere.

Palve luges Haldi, sest kes siis veel Haldi sadamas seda lugeda võiks. Kui ma algul ei pannud tähele, kus on Haldi pink, siis uuesti teele asudes tegime Haldiga seal koos pildi.

Järgmine peatus oli Mänspäe kool, kuigi kooli kunagist asukohta tähistas vaid mälestuskivi. Kristi Ugam oli lahkesti nõus meile tutvustama Hiiumaa koolihariduse lugu. Samasse kohta oli toodud ka hommikusöök. Kristi oli nõus rääkima, kui meie keha kinnitame, eks giidid on harjunud kõigega. Saladuskatte all võin öelda, et tema sõi käigu pealt, kui me edasi hakkasime minema.

Järgnevalt jõudsime Mänspäe kabelisse. Sealne pühapäevakooli õpetaja Triinu Pihel rääkis meile kabeli ajaloost ja tänastest tegemistest ning diakon Triin Simson pidas palve. Kabeli surnuaias pidas isa Aabraham hingepalve terroriohvrite mälestuskivi juures, kuhu on maetud 1941. aastal Nõukogude sõjaväelaste tapetud 14 kohalikku elanikku.

Teekond jätkus Jaaksoni tamme juurde, kus Kärkla baptistkoguduse pastor Tarmo Kähr jutustas tammest, Jaaksonist, eestluse järjepidevusest, ja pidas ka palve. Edasi liikusime Öngu baptistide palvela vundamenti juurde, mis asus nii võsas, et keegi polnud täpselt kindel, kus õige koht on. Õnneks ootas Palade Priikoguduse pastor Enn Veevo meid tee peal, mitte võsas, et rääkida priikoguduste ajaloost. Kaasa oli ta kutsunud Inga, kes meile kitarril saatel paar lugu esitas.

Järgnevalt ootas meid vennastekoguduse Sõru kabel Öngus. Mulle sümpatiseeris hiidlaste juures eriti see, et nad on võimelised hoone reaalselt teise kohta tassima, seda erinevatel põhjustel. Selle maja, kus meid tee/kohvi ja kookidega lahkelt vastu võeti, osa palke ongi Sõru kabeli omad, mis sest, et hoone ise on Öngul (vahe-maa kahe koha vahel umbes 20 km). Meie

jõime ja söime ning samal ajal tutvustas ainuke kohalik vennastekoguduse liige Lui Rimmelg vennastekoguduse ajalugu.

Siiamaani oli päev meile armuline olnud, kuid nüüd hakkas natukene tibama: aga sellise valemiga järgi, et kui sa parasjagu keebi selga said ja vihmavarju avatud, lõppes sadu ära, kui sa keebi olid ära võtnud ja vihmavarju sulgenud, hakkas jälle tibutama.

Üks rännaku pikematest vahemaadest oli järgmine etapp Vanajõe orgu, kus meid ootas nii lõunasöök kui ka Tauri Tõlpti kõne loodushoiust ja meie vastutusest inimesena looduse ja Looja ees.

Kui kõik, kes olid soovinud, olid ka mustikaid söönud või kogemata neile peale istunud, hakkaski pihta lõpuspurt ehk teekond Puski kirikusse. Kirikusse jõudes hakkas sadama. Hiljem kuulsin, et meie rännaku ajal oli ka mujal Hiiumaal sadanud, aga meid oli hoitud, kohalikud baptistid olid meid oma palvetes kandnud ning tänu sellele algas sadu siis, kui rännak oli lõppemas.

Puski kirikusse oli meid tervitama tulnud haridusseltsi Edu esimees Agu Kohari, tänu kellele oli kiriku keskosa saanud katuse alla. Rõõm on kuulata inimest, kel silm rääkides särab ja kelle jaoks ei ole miski võimatu. Palverännaku lõpupalve pidas isa Aabraham sealsamas Puski kiriku parandatud katuse all.

Kui tee peal olles olime enamjaolt tunni-jagu graafikust maas, siis Puski lõpetades olime aja tagasi teinud ning isegi 15 minutit graafikust ette jõudnud.

Traditsiooni kohaselt on palverännakul ikka ka tort olnud, nii oli ka seekord tellitud tort, millele tuli Käinasse järele minna. Ükskõik, kuidas me Triinuga ka ei üritanud, tundus, nagu oleksime nõiaringsis ümber Kuriste, lõpuks ajas ennast ka naerma, kui me juba kolmandat korda Kuriste silti nägime ning Käina jäi ikka kahtlaselt kaugel. Aga lõpuks jõudsime ka tordile järele ja isegi õhtusöögiks Kuristesse.

Samuti on traditsiooniks kontsert. Seekord kohalikke muusikuid ei õnnestunud saada, aga ma sain isegi midagi paremat. Nimelt oli Kristi Ugam nõus korraldama ühislaulmist ning nad olid Urmas Orasega lauludki välja valinud. Kui ma käisin reedel neile proovis tütlemas, et teeme kontserdi kirikus, sattusin lõpptulemusena kuidagimoodi ise eeslauljate sekka ning käisin mööda seltsimaja inimesi juurde värbamas. Saingi nõusse Lea ja Kristeli, teades, et nemad on palverännaku esigrupis alati Taizé laule ette laulnud. Küünalde ja mobiilivalguse säras toimuski kirikus laupäeva õhtul ühislaulmine. Pärast kontserti söime torti.

Kui tavaliselt uurin palverännaku alguses, mis mõtete ja ootustega on inimesed kohale tulnud, siis seekord uurisin lisaks, kas ootused täitusid ning mis mõtteid ja tundeid palverännak tekitas. Kõige ilusam oli kuulata ühte vanemat prouat, kes rääkis, et neil on perekondlik traditsioon igal aastal jõululaua taga istudes rääkida oma aasta sündmusest ning tema valis selle aasta sündmuseks palverännaku. See oli see koht, kui korraldajana vajus suu lahti, oli ju alles september, jõuludeni on neli kuud aega, kuid proua otsus oli juba tehtud. Kuulates ka teisi, jäi mulje, et palverännak on puudutanud inimeste südameid ja mõtteid erineval moel, ning kui paar rändurit ütles, et ükskõik, kus sa järgmise rännaku korraldad, olen ma kohal, siis oli küll tunne, et korraldan ikka väga õiget ja vajalikku üritust.

Pühapäeva hommiku algas liturgiaga Kuriste kirikus. Pärast ühist lõunasööki läksime sõnateenistusele Emmaste luteri kirikusse. Osa meist võtsid pärast seda kohe suuna praamile, aga bussireisijail oli ju aega kella seitsmeni. Nõnda siis läksimegi Hiiumaad avastama Kristi juhtimisel, kes meile oma Hiiumaad tutvustas. Kui eelmisel õhtul jäid osad ühislaulud laulmata, siis nüüd oli jälle võimalus, kui eri pühakodadega tutvusime.

Kristi lugudest jäi mulle kaks asja meelde. Esimesena Ameerika päranduse lugu, kus rikas vanatädi otsustas pärandust mitte Eesti vaestele sugulastele saata, vaid hoopis Aafrikas selle eest kiriku ehitada. Mul on tunne, et mul on arenguruumi veel küllaga, sest ma ei usu, et ma sellist otsust kuuldes vanatädile kiidulaulu oleks laulma hakanud, pigem oleks nägu pikaks veninud ja ainult üks küsimus huulil olnud – mis mõttes? Aga kui juba Aafrikas on isiklik kirik, siis nii egoist oleksin küll, et tahaks seinale vähemalt nimetatavlit saada. Niisiis on mul arenguruumi metsikult palju.

Aga teine lugu, või õigemini tegu, mis mind puudutas, oli see, kui Kristi näitas meile vennastekoguduse maja, mida Lui – kellest oli eespool põgusalt juttu – ise oma kulu ja kirjadega ehitab.

Ja jõudiski kätte aeg astuda praamile, sõita mandrile ning tõdeda, et selleks korraleks sai palverännak läbi. Viimastel kordadel olen küsinud, kas kellelgi on ideed, kus võiks järgmine toimuda. Siiamaani on pilk ikkagi saarte poole suunatud olnud. Vaatamata sellele, et Eestis on 2222 meresaart või midagi, mis meenutab saart, hakkavad needki otsa saama, sest tingimuseks on, et saarel peaks asuma kirik. Ideid ja pakumisi tuli, valik on järgmiseks aastaks tehtud: palverännak toimub Saaremaal 27.–29. augustini.

(Palverännak Hiiumaal. Algus lk 15)

Oikumeeniline žürii Pimedate Ööde filmifestivalil

Madis Kolk

12.–29. novembrini toimus 24. Pimedate Ööde filmifestival. Lisaks teistele žüriidele hindas kahekümne kuuest filmist koosnevat põhiprogrammi ka oikumeeniline žürii. Žürii koosseisus Andres Pöder, Marge-Marie Paas, Rainer Sarnet, Tõnis Kark ja Madis Kolk valis oma laureaadiks Hispaania režissööri Jo Soli filmi „Armugan”, põhjendusega: „Jo Soli „Armugani” karge kujundikeel tungib vaiana ihusse, luues

kino vahenditega sugestiivse tajuvaste vaimu, hinge ja ihu ühtsusele. Film kinnitab, et ihu pole väeti, kui vaim on tugev ning vaim võib karastuda ihu kaudu. Film

tuletab meelde, et surmast kõnelemine ei peaks olema ideoloogiline, vaid nõuab surma meelepidamist ka igapäevatoimingutes ning seda, kui tähtis on, et me poleks

sures üksi. Kõlama jääb sõnum elu väärtusest ja pühadusest.” Oikumeeniline žürii on PÖFFil osalenud alates 2014. aasta festivalist.